

ШышъхьэIум и 1-р — зи Хэкужъ къэзыгъэзэжьи́гъэм и Маф

ТЫЗЭКЪОТМЭ — ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ

1923-рэ илъэсым
гъэтхакъэм
къыщегъэжыгъэу
къыдэкIы

№ 137 (22826)

2023-рэ илъэс

ГЪУБДЖ

ШЫШЪХЬЭIУМ и 1

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

6 +
тисайт

WWW.ADYGVOICE.RU

тихытыу нэкIубгъохэр

мажъ

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

138

**Адыгэ Республикэм
щыпсэхуэ
лътэныгъэ
зыфэтшIыхэрэр!**

ТичIыпIэгъу лъапIэхэр!

Зи Хэкужъ къэзыгъэзэжьи́гъэм
и Мафэ фэшI тышфэгъушIо!

Мы мафэр Адыгеимрэ Урысы-
емрэ ятарихъ хэхъгъэ хъугъэ-шIэ-
гъэхом — илъэс 25-кIэ узэкIэ-
Iэбэжымэ, Урысые Федерацием
ипашэхэр IэпыIэгъу къафэхъухэзэ,
автоном краеу Косовэ щыпсэхуэ-
гъэ адыгэхэм ялэрэ куп 1998-рэ
илъэсым шышъхьэIум и 1-м тарихъ
чыгужьым къызэращэжьи́гъэм
епхыгъ. Зао зыщыIоштыгъэ Югос-
лавием тилъэпкъэгъухэр къыщыжы-
гъэхэм джары ублапIэ фэхъугъэр.

Ятэжъ Iашъэхэм ячыгужъ къэ-
зыгъэзэжьи́гъэхэм лъэныкъо пстэ-
умкIи IэпыIэгъу арагъэгъотыгъ.
Хэбзэ къулыкъухэми, общественнэ
организациехэми, республикэм
исхэми зи къызтырагъэнагъэп. Iлэ-
шIэгъу пчъагъэхэм хэбзэшIоу илэ
хъугъэхэм арыгъуазэзэ, чIыпIа-
кIэм зыщызэтырагъэпсыхъаным-
кIэ Адыгеир илъэпкъэгъухэм Iэпы-
Iэгъу афэхъугъ.

Хэгъэгъу зэфэшъхьафхэм къары-
кIыжьи́гъэхэм непэ чIыпIэ гъэнэфа-
гъэ тиобществэ щаубытыгъ, гъэ-
хъагъэ хэлъэу экономикэми, соци-
альнэ лъэныкъоми Iоф ащашIэ,
республикэмрэ хэгъэгъумрэ яхэхъо-
ныгъэ ялахъ хашIыхъэ, IэкIыб къэ-
ралыгъохэм арыс адыгэхэм зэпхы-
ныгъэу адытиIэм зырагъэушъомбгъу.

Адыгэхэр ятарихъ чIыгужъ джы-
ри къызэрэкIожьышIтхэм, зи Хэкужъ
къэзыгъэзэжьи́гъэхэр шыIэкIэ-псэу-
кIакIэм хэгъэгъозэжьи́гъэхэмкIэ
тиреспубликэ опытэу илэр тапэки
къызэрэшъхьапэщтым тицыхъэ тель.

Адыгеим щыпсэхуэрэми, IэкIыб
къэралхэм арыс тилъэпкъэгъухэми
псауныгъэ пытэ, шыIэкIэ-псэукIэ
дэгъу ялэнэу, мамырэу псэунхэу,
адыгэхэр зэрыс хэгъэгъухэмрэ Уры-
сыемрэ язэфыштыкIэхэр нахъы-
шIу зышIышIт Iофтхьабзэхэм гъэхъа-
гъэхэр ащашIынэу тафэлъало!

**Адыгэ Республикэм
и Лышъхьэу, Урысые полити-
ческэ партией «Единэ Рос-
сией» и Адыгэ шъольыр
къутамэ и Секретарэу
КЪУМПЫЛ Мурат**

**Адыгэ Республикэм и Къэралы-
гъо Совет — Хасэм и Тхъа-
матэу Владимир НАРОЖНЫЙ**

Ячыгужъ щэгупсэфых

Илъэс 25-рэ мыгъэ мэхъу косовэ адыгэхэр Адыгэ Республикэм къызэращэжьи́гъэ-
хэр. ШышъхьэIум и 1-м, 1998-рэ илъэсым апэрэ купыр къэкIожьи́гъагъ. А мэхъэ-
нэ ин зилэ хъугъэ-шIагъэр къэралыгъо IофкIэ зэшIохыгъэ хъугъагъ. Адыгэ Респуб-
ликэм мы мафэр джы къэралыгъо мэфэкI ышIыгъ ыкIи хэку къэгъэзэжъ Мафэу
ыгъэнэфагъ.

(ИкIэху я 4 —5-рэ
нэкIуб. арыт).

Адыгеим щыпсэхуэ, ихъакIэхуэ лътэныгъэ зыфэтшIыхэрэр!

*Зи Хэкужъ къэзыгъэзэжьи́гъэм и Мафэ фэгъэхъыгъэ мэфэкIыр 2023-рэ илъэсым шышъхьэIум и 1-м пчыхъэм
сыхъатыр 6-рэ такъикъ 30-м ЗыкIыныгъэмрэ ЗэгъурыIоныгъэмрэ япчэгъу щыIошIт.*

*МэфэкI Iофтхьабзэхэмрэ концертмрэ анэмькIэу лъэпкъ Iэпэщысэхэм, тхылъхэм якъэгъэлъэгъонхэри щыIэ-
щтых, зышIоигъэхэм ахэм ащыщхэр ащэфын альэкIышIт. Концерт ужым адыгэ джэгъу зэхакIэщт.*

Iофтхьабзэхэм шъуахэлэжъэнэу шъукъетэгъэблагъэ!

*ЧIыопсым изытет зыгорэкIэ къызызIыхъэкIэ, мэфэкI Iофтхьабзэхэр Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филар-
моние щыIошIтх.*

ЗэхэщэкIо комитет

Президентым ригъэблэгъагъэх

Ордену «Родительская слава» зэрэтыгъэ унагъохэм УФ-м и Президенту Владимир Путинур Кремлым ащыу-клагъ. Сабыибэ зэрыс Шишкинхэм яунагъоу Адыгеим икыгъэр ахэм ахэтыгъ.

Поклоннэ йуашхъэм тет Теклоныгъэм имузей, ВДНХ-м, зоопаркым, окео-нариумым, циркым, зыгъэ-псэфыплэ паркэу «Заряде» къарагъэплыхъагъэх, къухъэм исхэу псыхъоу Москва техагъэх.

Къэралыгъом ипашэ сабыибэ зэрыс унагъохэу ригъэблэгъагъэхэм ады-рилэгъэ зэлуклэгъум илъэ-хъан алыгъуыгъэм аригъэ-шыгъэ шлошхэмкӀэ дэго-щагъэх, Москва клонхэу алыгъуынымкӀэ лэпылэгъу зэрафэхуыгъэм пае зэрэ-фэразэхэр хагъэунэфы-кыгъ.

Сабыибэ зэрыс унагъо-хэм къэралыгъор зэрары-гушхорэр Владимир Пу-тиным кыкӀигъэтхыгъ. Шулъэгъуныгъэр, гукӀэ-гъур, лытэныгъэр, зэде-

лэжыныгъэр ахалхъэзэ зисабыйхэр зыплурэ ны-тыхэр нэмыкӀхэм щысэ-техыплэ зэрафэхуыгъэр кыкӀигъэщыгъ.

Мы зэлуклэгъум осэшхо фишлэу АР-м и Лышхъэу Къумпыл Мурат хигъэунэ-фыкӀыгъ: «**Сабыибэ зы-щэплурэ унагъом нахь лэплэ зыпары шымылэу Владимир Путиным кы-зэрэкигъэтхыгъэр де-сэгъаштэ. Сабыйхэр зэ-рыс унагъохэм лэпылэгъу тафэхуыным пае тфэлъэ-кӀыштыр зэкӀэ тэшӀ**».

Зэлухыгъэ къэбартыгъэлэс амалхэр.

Штабым изэхэсыгъу

Урысые Федерацием и Правительствэ и Тхьаматэ игуадзэу Александр Новак газификациемкӀэ федеральнэ штабым изэхэсыгъо тыгъуасэ зери-щагъ. ГазификациемкӀэ программэр зэрэпхы-раштырэм, Президенту Владимир Путиным пшэарылъэу къафишы-гъэхэр агъэцӀагъэхэзэ, цыф куп заулэмэ лэпы-лэгъу зэрафэхуыгъэрэм мыщ щатегушылагъэх.

Республикэм и Лышхъэу Къумпыл Мурат пшэарылъэу кызырэфышы-гъэм тетэу АР-м иминист-рэхэм я Кабинет и Тхьаматэ игуадзэу Лыхъэсэ Махмуд Адыгеим ыцӀэкӀэ видеозэпхыныгъэ шыкӀлэм тетэу кӀогъэ зэлуклэм хэлэжъагъ. Видеоконферен-цием джащ фэдэу хэлэжъагъэх АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир Нарожнэр, АР-м экономикэ хэхъоныгъэмкӀэ ыкӀи сатыумкӀэ иминистрэу Шэуджэн Заур, пшээдэжыгъэу ыжьырымкӀэ гъуэпкӀэ гъэнэфагъэ зилэ общест-ву «Газпром межрегион-газ Майкоп» игенеральнэ пашэу ЕкьутӀкӀ Аслъан, республикэм иминистрэхэм я Кабинет хэтхэр.

Александр Новак ипэу-блэ псалъэ зэрэщыгъэу-нэфыкӀыгъэмкӀэ, социаль-

нэ газификациемкӀэ про-граммэр хэгъэгъум ишъо-лпыр пстэуми анахь цы-рящыкӀагъэхэм, «Единэ Россие» кӀэщакӀо зыфэ-хуыгъэхэм, Президенту Владимир Путиным кызы-дыригъэштагъэхэм ащыщ. Зэхэсыгъом зэрэщыха-гъэунэфыкӀыгъэмкӀэ, пстэумкӀи зэрэхэгъэгъоу лъэлэу тхыль миллионрэ мин 300-рэ кыщатыгъ, илъэсныкъом лъэлэу тхыль мин 257-рэ лӀахъедзэу къалэклагъэхъагъ. Тхыль мин 990-мэ адэлажъэх, процент 94-мкӀэ зэзэгъы-ныгъэхэр адашыгъэх, тхыльхэм япроцент 71-м арытхэр афагъэцӀагъэх.

Социальнэ псэуалъэхэм ягазификациемкӀэ, газ зэралэклагъэхъэрэ програм-мэхэм ягъэцӀагъэхэм шъо-лпыр штабхэм 2023-рэ илъэсым ия 2-рэ кӀэлъэ-ныкъоу лӀоф зыдашхъэм щэгъэнэфагъэх. Шъолпыр-хэм игъо афалъэгъуыгъэ газификациемкӀэ пшэ-арылъэу зыфашыжыгъэхэр агъэцӀагъэхэм, лӀофшлэн-хэмкӀэ пӀалъэхэр амыу-къонэу, фэгъэклӀотэныгъэ зилэ цыф купхэм соци-альнэ лэпылэгъу арагъэ-гъотынэу.

Социальнэ газификаци-емкӀэ программэм кы-дильтыгъэр лӀофшхъабзэхэр Адыгеим зэрэщэгъэцӀагъэ-

хэрэм республикэм и Лышхъэу ышхъэкӀэ гъуэ-лпыр пстэуми анахь цы-рящыкӀагъэхэм, «Единэ Россие» кӀэщакӀо зыфэ-хуыгъэхэм, Президенту Владимир Путиным кызы-дыригъэштагъэхэм ащыщ. Зэхэсыгъом зэрэщыха-гъэунэфыкӀыгъэмкӀэ, пстэумкӀи зэрэхэгъэгъоу лъэлэу тхыль миллионрэ мин 300-рэ кыщатыгъ, илъэсныкъом лъэлэу тхыль мин 257-рэ лӀахъедзэу къалэклагъэхъагъ. Тхыль мин 990-мэ адэлажъэх, процент 94-мкӀэ зэзэгъы-ныгъэхэр адашыгъэх, тхыльхэм япроцент 71-м арытхэр афагъэцӀагъэх.

ФэгъэклӀотэныгъэ зилэ цыф купхэм лэпылэгъу ягъэготыгъэнымкӀэ Адыгеим и Лышхъэу пшэарылъэу заулэ афишыгъ. АР-м лӀофшлэнымкӀэ ыкӀи социальнэ хэхъоныгъэмкӀэ и Министерствэ кызыр-тыгъэмкӀэ, унэхэм газ афишгъэным тегъэпсы-хъагъэу хэушхъафыкӀыгъэ дзэ операцием хэлажъэхэрэм зэтыгъо ахъщэ лэ-пылэгъу къафыхагъэкӀы. ХэушхъафыкӀыгъэ дзэ операцием хэлажъэхэрэм ащыщэу лъэлэу тхыль къа-зыхыплэгъэ нэбгырэ 79-мэ сомэ мини 100 ара-тыгъ. ПстэумкӀи 2023-рэ илъэсым яунэ газ ещӀэлэ-гъэнымкӀэ зэтыгъо ахъщэ лэпылэгъу къаратыным пае справкэ 236-рэ фэгъэклӀо-тэныгъэ зилэхэм къафы-ратхыкӀыгъ.

Шышхъэлым и 1-р — зи Хэкужъ къэзыгъэзэжыгъэм и Маф

Лытэныгъэ зыфэсшӀыр сильэпкъэгъухэр, сичӀыплэгъухэр!

Дунэе Адыгэ Хасэм игъэцӀагъэ комитет ыцӀагъэ, сэ шхъэкӀи зи Хэ-кужъ къэзыгъэзэжыгъэм и МафэкӀэ сыгу кыздегъэу сышхуфэгъушӀо!

АдыгэхэмкӀэ мыр мэфэ лъэлэ дэдэу щыт. ЛӀэшлэгъу пӀанэкӀэ узэклӀэбэж-мэ, Косовэ зао зэрэщыкӀоштыгъэм ыпкӀэ кыкӀыкӀэ куп хуэхуэ адыгэхэр тарихъ чыгужыым кызырэкӀоштыжыгъагъэхэм епхыгъэу ар хагъэунэфыкӀы.

Джащыгъум адыгэхэм зэрэдунаеу рагъэлъэгъуыгъэ азыфагу зыкӀыныгъэ зэрилпыр, зэльэпкъэгъухэр зэрэзэфэ-гумэкӀыжыгъэхэр.

Урысые Федерацием ипашэхэр мы общественнэ-политическэ хуыгъэ-шлэгъэ иным чанэу зэрэхэлэжъагъэхэм тхэ-гъэгу иавторитет дунаим кызырэкӀи-тыгъэм имызагъоу, ятэжъ пӀашхъэм ячыгужъ адыгэхэр къэзэжыгъээнхэм и фӀэорышлагъ.

Шытэныгъэм чыплэ кӀин ригъэуца-гъэхэм анэмыкӀхэм тарихъ чыгужыым кызырагъэзэжыгъэр сидуапэу хэсэ-гъэунэфыкӀы. Ежъхэм агу кызырари-

лорэм тетэу тилъэпкъэгъубэ яхэкужъ къэкложы. ЛӀкӀыб къэралыгъомэ къа-рыкӀыжыгъэ нэбгырэ 5000-м ехъумэ тарихъ чыгужыым нэпэ хэхъоныгъэу ышыхэрэм ялахышӀу хэлъ. Тилъэпкъэ-гъухэр щылӀкӀэ-псэуагъэхэм хэгъэгъо-зэжыгъээнхэмкӀэ къэралыгъо хэбзэ кӀулыкӀыгъэхэм бэ зэшӀахырэр.

Зи Хэкужъ къэзыгъэзэжыгъэхэу лытэныгъэ зыфэсшӀыгъэр! Шыуатэжъ пӀашхъэм ячыгужъ шӀупӀалӀагъэу илъэсыбэрэ шӀузыпсэугъэ нэуж тарихъ чыгужыым кызырэкӀоштыжыгъэ-мкӀэ лыгъэ зэшӀухъагъ. Дунаим ичыплэ зэфэшхъафхэм шӀо шӀуагышхъа-гъэми, тарихъ чыгужыым ренэу зэп-хыныгъэ дышӀуагъ, тилъэпкъ ишэн-хабзэхэр къэшӀуухъумагъэх. Тарихъ чыгужыым шӀукӀызырэкӀоштыжыгъэмкӀэ шыуатэжъ пӀашхъэр зыкӀэхъопсышты-гъэхэр кыжъудэхъуыгъ.

Тарихъ чыгужыым шӀыпкъэныгъэ-рэ шулӀэгъурэ зэрэфӀышӀуилэм фӀэшӀ! «Тхьашхъуегъэлсэу» шӀосӀо. Псауныгъэ пытэ, щылӀкӀэ-псэуагъэ дэгъу шӀуилэнэу, мамыр огу ренэу шӀуашхъагъ иты-нэу, тилъэпкърэ Хэгъэгумрэ хэхъоны-гъэ языгъэшӀышт гъэхъагъэхэр тапӀагъэ шӀушӀынэу шӀуфэсӀо!

Дунэе Адыгэ Хасэм и Прези-денту СЭХЪУРЭКЪО Хъаути

Гъогухэр щынэгъончъэнхэр

Адыгэ Республикэм гъогухэр щынэгъончъэн-хэмкӀэ икомиссие изэхэсыгъоу Адыгеим и Лышхъэу Къумпыл Мурат тхьамэтагъор зы-щызырехъагъэм 2023-рэ илъэсым иапэрэ кӀэ-лэныкъо республикэм игъогухэм тхьамыкӀагъоу атехъухъагъэхэм, гъогу-хэр щынэгъончъэнхэм-кӀэ, тхьамыкӀагъохэм нахь макӀэу цыфхэр ахэкӀодэнхэмкӀэ амалэу зэрахъэхэрэм щатегу-шылагъэх.

АР-м хэгъэгу кӀоцӀ лӀоф-хэмкӀэ и Министерствэ ГИБДД-мкӀэ и Гъэорышлэ-плэ ипашэ ипшэарылъхэр зыгъэцӀагъэ ТхьаркӀохъо Юсыф доклад шхъалэр мыщ кыщишыгъ. Минис-терствэм кызыретыгъэмкӀэ, мы илъэсым иапэрэ кӀэлэныкъо Адыгеим игъогухэм тхьамыкӀагъоу 190-рэ атехъухъагъ. Нэб-гырэ 23-рэ ахэм ахэкӀо-дагъ, 227-мэ шъобжхэр атешагъэ хуыгъ. Гъогухэм къащыхуыгъэ тхьамыкӀа-гъохэм нэбгырэ 5-кӀэ нахь макӀэу ахэкӀодагъ. Тхьа-мыкӀагъо кызызхуыплэрэ лъэсрыкӀохэмрэ кӀэлэцы-кӀухэмрэ ахэхуагъ.

«Мы аужырэ тхьама-фэхэм кӀэлэу дэи зыфэ-хуыгъэ тхьамыкӀагъоу заулэ гъогухэм атехъухъагъ. Пшээдэжыгъэ зыхырэ лӀашхъэтетхэм, чыплэхэм ипашэхэм мы лӀофыгъом нахь лъэшэу анагъэ тыра-гъэтынэу сялӀэу. Тхьама-кӀагъохэр зыпкӀэ кыкӀы-гъэр зэрагъэшлэн, зэфэ-хысыжыгъэр ашӀын, ахэр къэмыхъунхэмкӀэ ищыкӀэ-гъэ амалхэр зэрахъанхэ-фае», — кыӀуагъ Адыге-им и Лышхъэу.

Гъогухэр щынэгъончъэн-

хэм япхыгъэ нэмыкӀ лӀофы-гъохэм комиссием хэтхэр ахэпӀагъэх. Ахэм ащыщ зыныбжэ имыкӀыгъэхэм автомобильхэмрэ мото-транспортхэмрэ зэрэзэра-фэхэрэр, электросамокат-хэр жъуыгъэу зэрагъэфедэ-хэрэр.

Республикэм и Лышхъэу муниципалитетхэм япашэхэмрэ хэбзэхуыгъэм-кӀо кӀулыкӀыгъэхэмрэ пшэ-арылъ афишыгъэ ищыкӀагъэ пӀашыгъэхэм лӀофшхъа-бзэхэр зэрахъанхэу. Мые-кӀуапэ иадминистрации пшэарылъ фашыгъэ элек-тротросамокатхэр къалэм зэрэщэгъэфедэхэрэм, ахэр прокат зэрашыхэрэм шӀэпхъэ икӀу хилъхъанэу.

Лъэпкъ проектэу «ШӀэ-хъэшӀухэм адиштерэ гъогу щынэгъончъэнхэр» зыфи-лорэр 2023-рэ илъэсым иапэрэ кӀэлэныкъо рес-публикэм зэрэщэгъэцӀа-гъэм зэхэсыгъом щытегу-шылагъэх. Адыгеяавтодо-рым кызыретыгъэмкӀэ, республикэ проектэу «Гъогу щынэгъончъэнхэр» зыфилорэм игъэцӀагъэ пае 2023-рэ илъэсым сомэ миллион 504-рэ федераль-нэ бюджетым, сомэ мил-лиард 1,7-рэ республикэ бюджетым къахагъэкӀыгъ. А мылкъум щыщ муници-пальнэ образованиехэм субсидиеу аратыгъ, рес-публикэ мэхъанэ зилэ автомобиль гъогухэр агъэ-цӀагъэжыгъэх.

2023-рэ илъэсым иапэрэ кӀэлэныкъо респу-бликэ мэхъанэ зилэ автомо-биль гъогухэм ялахъ 13-мэ, чыплэ мэхъанэ зилэ авто-мобиль гъогухэу кило-метрэ 11 зыкӀыхъагъэмэ лӀофшлэнхэр ащаухыгъэх. ЯтӀонэрэ илъэсныкъоми республикэ мэхъанэ зилэ автомобиль гъогухэу ки-

лометрэ 49-рэ зыкӀыхъа-гъэхэм ягъэцӀагъэхэм аухынэу рахъухъэ. Джащ фэдэу искусственнэ псэуа-лӀэхэр шапхъэм диштэу зэтегъэпсыхъэгъэнхэмкӀэ псэолышхэм лӀофшлэнхэр ащӀагъэх. Муниципальнэ образованиеу «Яблонев-скэ къэлэ псэуплэм» иав-томобиль гъогу киломе-три 4 зыкӀыхъагъэм тет псэолы 5-мэ ягъэцӀа-гъэхынкӀэ лӀофшлэнхэр аухынэу рахъухъэ. Феде-ралнэ гъогухэу Адыгеим пхырыкӀхэрэр шапхъэм диштэу зэтырагъэпсы-хъанхэу, тхьамыкӀагъо кызыщыгъуы ыльӀагышт чыплэхэр агъэцӀагъэхын-хэу Къумпыл Мурат зэ-хэсыгъом пшэарылъ ща-фишыгъ.

Гъогу хызмэтшӀаплэу «Черноморьем» и Гъэло-рышлэплэ ипашэ игуадзэу Юрий Усачевым зэхэсы-гъом кызырэкӀиуагъэм-кӀэ, гъогухэм ялыгъынкӀэ зэзэгъыныгъэхэр адашы-гъэх, мылкъу тедзэ кы-хэгъэкӀыгъэнымкӀэ лъэлэу тхыль Федеральнэ гъогу агентствэм лӀагъэхъагъ. Илъэсэу итыр имыкӀыгъэ тхьамыкӀагъо кызыщыгъу-рэ чыплэхэр зэтегъэпсы-хъэгъэнхэмкӀэ лӀофшлэнхэр зэхэзыщӀагъэ подрядчыкыр агъэнэфагъ.

«Республикэм игъогу-хэр щынэгъончъэнхэм пае хабзэм иреспубликэ, иму-ниципальнэ, хэбзэхуыгъэм-кӀо кӀулыкӀыгъэхэм, автомо-биль гъогухэр зыфэгъэза-гъэхэм яшӀыпкъэу лӀоф зэдашлэн фае. Тэ анахъэу тызпылтын фаер цыфхэм ящылэныгъэ къэхуыгъэмэ-гъэныр ары», — кыӀуагъ Къумпыл Мурат.

АР-м и Лышхъэу ипресс-кӀулыкӀу

Лъэпкъ лъэмыджыр орэпытэ

Къэзыгъэзэжырэ тильэпкъэгъухэм ялофыгъохэм язэшлохын зипшъэрыль шъхьалэр АР-м лъэпкъ лофхэмклэ, лэкыбым щыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкIи къэбар жьугъэм иамалхэмклэ и Комитет. Ащ итхьаматэу Шъхьэлэхьо Аскэр мэфэкI мафэм ипэгъокIэу гуцылэгъу тыфэхъугъ.

— *Непэрэ мафэм ехъу-
лэу хэкум къэзыгъэ-
зэжыгъэ тильэпкъэ-
гъухэм япчъагъэ сьд фэ-
диза ыкIи сьд фэдэ къэ-
ралыгъоха ахэр кы-
зырIыжыгъэхэр?*

— Ильэс 25-кIэ узэкIэлэбжь-мэ, Косовэ кыкIыжыгъэ ады-гэхэр Адыгеим къэкощыжы-гъагъэх. ЗэкIэмкIи 2012-рэ ильэсым щегъэжыгъэу къэкIо-жыгъэхэм япчъагъэ нэбгырэ 2000-м къэхъу. Ахэр Тьркуем, Шам, Иорданием, Израиль ыкIи нэмыкI къэралхэм къарыкIыжы-гъэх. Уахътэу кIуагъэм хэку-жыым кышчыгъуэ ыкIи зыкы-щызылэтыгъэ сабыйхэр щылэ хъугъэх. Ильэс къэс къэкIо-жыгъэ унагъохэм сабыи 10 — 15 къарэхъо. Ахэм къэралыгъом гъэсэныгъэ шагъоты, Уэшыгъэ КIуачIэхэм къулыкъу ашахы, лоф чашIэ.

— *Аужырэ ильэсхэм
къэкIо-жыгъэхэрэм япчъа-
гъэ кышчыкIагъа ыкIи
сьд ар кызыджырэ?*

— Непэ Урысыер зыхэцагъэ хъугъэ кыныгъохэм яфэмэ-бжымы хэку къэзгъэзэжыными кытырехъэ. Ащ емылпыгъэу, тильэпкъэгъухэм адытилэ зэ-пхыныгъэхэм ахэхъо, адыгэхэр зыщыпсэурэ къэралыгъохэм Урысыер нахь апэблагъэ хъу-ным ар фэлорышIэ. КъэкIо-жы зышIоигъохэми япчъагъэ хэкIы-рэп. Шыпкъэ, коронавирусым ыкIи 2022-рэ ильэсым ихъугъэ-шлагъэхэм къэкIо-жыгъэхэрэм япчъагъэ кыригъэхыгъ. Охътэ гъэнэфагъэм хэкум исынхъу фитыныгъэ кыдэзыхыгъэ тильэпкъэгъухэм япчъагъэ нэбгы-рэ 123-рэ хъуштыгъ. 2023-рэ ильэсыр кызыхыгъэм щегъэ-жыгъэу джыри нэбгырэ 50-мэ ар кыдахыгъ.

— *Къэзыгъэзэжыгъэхэрэ
сьдэуштыгъу хэкум хэ-
гъозэжыгъэхэра, сьд фэдэ
кыныгъоха ахэр на-
хьыбэу зуалIэрэр?*

— КъэкIо-жыгъэхэрэ кыныгъоу зуалIэхэрэ макIэп. Шам щыпсэурэ тильэпкъэгъухэм ялофхэм язытет нахь хьылэ зэрэхъугъэм ыкIи ащ кыкIы-жыгъэхэрэм япчъагъэ зэрэнахы-бэм апкъ кыкIэу ахэм кыны-гъохэр нахь лъэшэу зэхашIэ хъугъэ. ЗэкIэмэ апэу зэрысы-штыгъэ псэуплэхэм, лофшIапIэхэм ахэр альэхъух. УФ-м ихэбзэгъэ-уцугъэхэр, урысыбзэр зэра-мышIэрэм яхэгъозэжыным кье-гъэхьылэ. Ащ фэдэу къэкIо-жыгъэхэрэм тэри залутэгъакIэ, зуалIэхэрэ лофыгъохэр къятэ-гъалох, Iэпылэгъу тызэрафэхъун тлъэкIышты лъэныкIохэр кыкIэ-тэгъэхьы. Социальнэ лофыгъо-хэм язэшлохынкIэ Комитетыр къытхэжыгъырэ тильэпкъэгъу-хэм упчIэжыгъу афэхъу. Сэ

«Тильэп-къэгъоу къытхэжыгъы-хэрэм сэнэхъат зэфэшъхьафхэр алэкIэлъэу респуб-ликэм гъэхъагъэ хэлъэу щэлажъэх. Ахэр юристых, врачых, инже-нерых, програм-мистых, архи-текторых, кIэлэ-егъаджэх, псэолъэ-шых».

сызэралукIэрэм имызакъоу, къытхэжыгъыгъэхэрэм ялофхэмкIэ комитетым илофышIэхэри ащ кыкIэлажъэх. Гуцылэм пае, ильэсыр зытыублагъэм щегъэжыгъэу къэкIо-жыгъэ нэб-гырэ 50-мэ зэлукIэгъухэр ады-тилагъэх, ахэм ащыщэу процент 90-р Шам кыкIыжыгъэхэр ары. Анахь зыгъэгумэкIыхэрэ лофы-гъохэр зэпхыгъэхэр: сабыйхэр кIэлэцIыкIу Iыгъыплэхэм ара-гъэштэнхэр, гурыт ыкIи апшъэрэ еджапIэхэм ащегъэджэгъэнхэр, лофшIапIэ зэрагъэгъотыныр, унэ зыщашIын альэкIышты чIыгу Iахъхэр къалыхыгъэныр, респуб-ликэм къэкощыжыгъынхэм епхыгъэ упчIэхэр, социальнэ фэлэ-фашIэ-хэм язэшлохын. КъэкIо-жыгъэхэрэм социальнэ Iэпылэгъоу агъотын альэкIыштыгъэхэм АР-м икIэра-лыгъо къулыкъу зэфэшъхьафхэр Iэпылэгъу афэхъу.

Комитетымрэ къэзыгъэзэ-жыгъэхэрэ шылэныгъэм хэзыгъэ-гъозэжыгъэхэрэ Гупчэмрэ тызэ-гъусэу Мэфэхьаблэ социальнэ хэхъоныгъэхэр ышынхэм — чIыгоу аратыхэрэм унэ аты-рашыгъан альэкIыгъу афэгъэ-псыгъэным, псэуплэм игъунап-къэхэр нахь зэлухыгъэ шыгъэ-ным тадэлажъэ. Шам кыкIыжы-гъэхэр, хэкум къэзыгъэзэжы-гъагъэхэри ахэтэу, республикэм общественнэ лофхъэбзэ зэфэ-шъхьафэу щызэхашэхэрэм къа-рагъэблагъэх.

— *Урысыем ииграждан-
ствэ е охътэ гъэнэфа-
гъэм къэралыгъом зэрэ-
щыпсэунхэ алъэкIышты
тхылыгъэр (вид на жи-
тельство) кыдахыным,
лофшIапIэ агъотыным,
ныбжыкIэхэр апишъэрэ
еджапIэхэм ачIэхъанхэм
сыда нэрыохъоу фэ-
хъурэр?*

— Кошыным епхыгъэ лофы-гъохэр зэкIэмэ анахь кыных. Миграционнэ статус ялэ хъуны-мкIэ къэзыгъэзэжыгъэхэрэм зэрэ-

тфэлъэкIэу Iэпылэгъу тафэхъу. Ахэр шылэныгъэм хэзыгъэгъо-зэжыгъэхэрэ Гупчэр, арапыбзэм-кIэ зэдзэкIагъохэр, федеральнэ миграционнэ хэбзэгъэуцугъэхэр дэгъоу зэзыгъэшIэгъэ репатри-антхэр мы лофшIэным зэгъусэ-хэу дэлажъэх. Хэгъэгъу кIоцI лофхэмкIэ АР-м и Министерствэ кошыны лофхэмкIэ и ГъэлорышIа-плэ икомиссии квотэ тынымкIэ лофшIэнышхо зэшIухы. Чыплэу зыщыпсэухэрэм аратхэнхэм лофыгуабэ кыпэкIы. Респуб-ликэ Адыгэ Хасэр, Мыекъопэ къэлэ общественнэ организа-циейе «Къэзыгъэзэжыгъыгъэхэрэ шылэныгъэм хэгъэгъозэжыгъыгъэн-хэмкIэ Унэр» («Дом адаптации репатриантов»), нахь пасэу къэкIо-жыгъэ ялахылхэр Шам кыкIыжыгъыгъэхэрэм лъэшэу Iэпы-лэгъу афэхъух. Унэхэр зыщэ-фыхэрэм япчъагъы хэхъо. Ахэр зыщыпсэухэрэм адэтхэгъэнхэм епхыгъэ лофыгъохэр ащкIэ зэ-шлохыгъэ мэхъух. Федеральнэ миграционнэ хэбзэгъэуцугъэм-кIэ къэзыгъэзэжыгъыгъэхэрэ шылэ-ныгъэм хэзыгъэгъозэжыгъыгъэхэрэ Гупчэм щарагъэтхынхэ альэ-кIыжыгъытэп.

НыбжыкIэу къэкIо-жыгъыгъэхэрэм игъэкIотыгъэу лоф адэтэшIэ. УФ-м гъэсэныгъэ шагъотыным-кIэ IэкIыбым шылэ тильэпкъэ-гъухэм Адыгэ Республикэрэ Iэ-пылэгъу афэхъу. 2022 — 2023-рэ ильэсхэм Адыгеим иапшъэрэ еджапIэхэм студент 37-рэ ащеджагъ. Адыгэ къэралыгъо университетым IэкIыб къэралы-гъо зэфэшъхьафхэм къарыкIы-гъэ тильэпкъэгъу ныбжыкIэ 17 (Шам — 9, Тьркуер — 2, Иорданиер — 5, Израиль — 1), Мыекъопэ къэралыгъо техноло-гическэ университетым — нэб-гырэ 20 (Шам — 13, Тьркуер — 6, Абхъазыр — 1) ащеджэх. Зэреджэхэрэм имызакъоу, ахэр Лъэпкъ театрым, тимузейхэм якъэгъэлъэгъонхэм яплыхь, общественнэ мэхъанэ зилэ лоф-тхьабзэхэм ахэлажъэх.

ХэгъэгъунафыкIыгъу сыфай тильэпкъэгъоу къытхэжыгъы-

хэрэм сэнэхъат зэфэшъхьафхэр алэкIэлъэу республикэм гъэхъа-гъэ хэлъэу зэрэщылажъэхэрэр. Ахэр юристых, врачых, инже-нерых, программистых, архи-текторых, кIэлэегъаджэх, псэ-олъэшых. Гуцылэм пае, Цэй Бинас — АР-м иклиническэ сымэджэщ ихирург, Цэй Рэджэб — Iахъэхэлъ обществэу «Ин-госстрах» икIутамэу Адыгеим щылажъэрэм итхьаматэ иапэрэ гуадз, Цэй Ирхъан — АР-м иклиническэ сымэджэщ иврач — травматолог, Цэй Нэфынэ — УФСИН-м икIулыкъоу АР-м щызэхэцагъэм июрист, Хьасани Мирвет — Мэфэхьаблэ дэт поликлиникэм имедсестра, Гю-мюш Нэрминэ — зэдзэкIагъу. Тьркуем кыкIыжыгъыгъэхэу Едыдж Мэмэт — бзэ зэгъэшIэн гупчэу «Активым» ипаш, Хъуажь Даут — сатыушI, Шагудж Бату-рай — къэралыгъо къэшъокIо ансамблэу «Налмэсым» икIэ-шъуакIу, АР-м инароднэ артист, Иорданием кыкIыжыгъэ Ма-канай Юсыф — республикэ сымэджэщым иврач-травмато-лог. 2012-рэ ильэсым кышчыу-благъэу Шам кыкIыжыгъэ тильэпкъэгъухэм сэнэхъатэу алэкIэлъэхэмкIэ республикэм лофшIэн кызыщыфагъотыжыгъ. Гуцылэм пае, Дэр Абир — къэ-ралыгъо ансамблэу «Исламы-ем» иорэдыло пэрыт, Хъанэшъу Рияд — инженерэу Тэхъутэмы-кIэе районым ипсэолъэшI хъыз-мэтшIапIэ лоф щешIэ, Къэбэртэе Ибрахим — шIэныгъэлэжъ-хи-мик, Краснодар икIэралыгъо политехническэ университет щэдажъэ. Вэрэкъо Самара — инджылызыбзэмкIэ кIэлэегъадж, Пэнэхэс ыкIи Афылсыпэ гурыт еджапIэхэм лоф ащешIэ, Къэ-бэртэе Хиба — инджылызыбзэм-кIэ кIэлэегъадж, Муки Хусама — АР-м икIэлэцIыкIу клиническэ сымэджэщ иврач, Мустафа Махьмуд — унэ сатыушI, Чэтэо Мэджидэ Краснодар цэлэзаплэ кышчызэлухыгъ.

Къытхэжыгъыгъэ тильэпкъэ-гъухэр республикэм исоциаль-

нэ-экономическэ шылэклэ-псэ-укIэ зыхагъэгъозэжыгъыгъ, Ады-геим хэхъоныгъэхэр ышынхэм-кIэ яшIуагъэ къагъагъо.

— *Аскэр, джырэ
лъэхъаным Европэм
ыкIи ТыгъэкъокIыплэ
Благъэм якъэралыгъо—
хэм арыс тильэп-
къэгъухэм адытилэ зэ-
пхыныгъэхэр сьдэу-
штыгъу лъыдгъэкIотэнхэ
тлъэкIышты, тизэфы-
щытыкIэхэм, тизэдэ-
лэжъэныгъэ сыда анахь
шъхьалэу кыыхэбгъэ-
щын тлъэкIышты?*

— Хэхэс тильэпкъэгъухэм зэпхыныгъэхэр адэтшынымкIэ джыдэдэм зишлогъэшхо къа-кIорэмэ ащыщ дунэе хьытыур. Культурэм ыкIи гъэсэныгъэм альэныкIокIэ дунэе зэпхыны-гъэхэр шыгъэнхэмкIэ иновеща-ниер агъэфедэ. Къэралыгъо телерадиокомпаниеу «Адыгеим» дэтшыгъэ къэралыгъо зэзэгъы-ныгъэмкIэ дунэе хьытыур икIэ-ралыгъо интернет-канал адыга-бзэкIэ, тьркубзэкIэ ыкIи ара-пыбзэкIэ агъэхъазырырэ къэ-тынхэр кышчыдэкIых. УФ-м ыкIи АР-м культурнэ, тарихь ыкIи социальнэ мэхъанэ зилэ хъу-гъэ — шлагъэу щыкIохэрэр, хэкужыым къэзгъэзэжыгъыгъэхэрэм ящылэклэ — псэукIэ зэрэщызе-теуцожыгъэрэм афэгъэхьыгъэ къэбархэр радиом икIэтынхэм-кIэ анэтэгъэсы. Къэбар жьугъ-эм ишъолыр амалхэм яхьытыу нэклубгъохэри хэхэс тильэпкъэ-гъухэм ашлогъэшIэгъонышты къэбархэр кырагъэхъаным тегъэпсыхъагъэх. АдыгабзэкIэ, арапыбзэкIэ ыкIи тьркубзэкIэ ахэр яхьытыу нэклубгъохэм къарэхъэх. Адыгеим иинвести-ционнэ проектхэм, зеклономы зызэрэщиушъомбгъурэм шагъ-эгъуазэх, АР-м ильэныкIо зэфэшъхьафхэм афэгъэхьыгъэ къэбар кIэкIхэр, кошыным епхы-гъэ хэбзэгъэуцугъэхэр къашъ-хьапэнэу къарэхъэх. Обществен-нэ организациехэу хэхэс тильэ-пкъэгъухэм зэпхыныгъэ ады-зилэхэм игъэкIотыгъэу тадэ-лажъэ. Хэхэс адыгэхэм яобщес-твеннэ организациехэу IэкIыб къэралхэм ащызэхэцагъэхэмэ зэпхыныгъэхэр адытилэх. ТэркIэ анахь мэхъанэ зилэ тизэпхы-ныгъэхэр тапэки лъыдгъэкIотэн-хэ тлъэкIыныр, тильэпкъ лъэ-мыдж дгъэпытэныр ары. Къэ-зыгъэзэжыгъыгъэхэр яхэкужъ щыгупсэфынхэу, сьд фэдэрэ лъэныкIокIи хэгъозэжыгъынхэу, мамыр шылэклэшIу шагъотынэу, зэщыщ тыхъужыгъэу тызэдэпсэ-унэу афэсэлэ!

Дэгушылагъэр
ТЭУ Замир.

ТХЪАБЫСЫМЭ

Ибрахым:

— Апэрэ классым щегъэжагъэу тызедеджагъ. Мыхъамэд непэ Москва щэпсэу, лэф щешлэ, ау Мыекьуапэ кызыкълэ тызэлокэ зэпыт. Непи имэфэ хъяр сигуапэу дэсэгъош.

Мыхъамэд ылъапсэ икыгъэп ышэу Омар икэлэцлыкълэу Расул. Хэбзэ зехъаныр ынэрылэгъоу ари агъасэ. Зихэку зыгъотыжыгъэ лэпэзоохэм шэзожыер ящэнэрэ лэужэу джы Адыгеим кышцэтэджы.

Ныбджэгъухэми, гъунэгъухэми ахэзэгъагъэх лэпэзоохэр. Мы унагъом лэпэлэсэу, тыжынашэу Еутых Асе ягъунэгъу. Лэпэзоохэм къафашэгъэ нысэм ежым ие фэдэу Асе еплъыгъыкы лыхылхэм яунэ нысаклэр зэрэрашэ хабзэу иунэ ришагъ, илэрышыгъэ тынхэр апигъо-хыгъэх.

ЕУТЫХ Ася:

— Тисабыйхэр кыизэдэтэджыгъэх. Мы къэзыщэрэ клэцлыкълэу анахыкълэу, зэкълэми къагъэгъунэу ахэтыгъ. Пшэ-шэ дэхэ сурэт джы кышагъ. Сафэгъушлэ, Тхъэм насыпшлэ ешлэ.

Нысащэр унэм щышынэм апэ лэпэзоохэ Анис кыфэушгъ. Нэужым иныбджэгъоу Тэшэу Нихъад, Гавердовскэм — Хъакъунэе мэщытым илимам, ари Сирием кыкыжыи Хэкум илъэс 30-кълэ узэкълэбжымэ къэкложыгъ, икълэлэ кышцэу зызэхехым, нысэщитлэри зэдашынэу тыхэм зэдаштагъ.

ІЭПЭЗЭО Анис:

— Тызэгъурыуагъ, тызэгъусэу тинысащэхэр зэдэтшымэ дэгъу хъунэу теплъыгъ.

ТІЭШЪУ Нихъад:

— Сириемкълэ ащ фэдэ хабзэ тилагъ, зэшлэу гъэмафэрэ нысэщэ заулэ зэдагъэдэгъуштыгъ. Нахъ дэхэ мэхъу ар.

Іэпэзэо Анисрэ Тэшэу Нихъадрэ Сирием есыфэхэ зэрэшлэцтыгъэхэп, Хэкум зэфышагъэх, джы мары яунагъохэм а зы мафэм янысащэхэр зэдагъэдэгъух.

ТІЭШЪУ Нихъад:

— Зыр Алеппо, адэрэ Дамаскэ къащыхъуагъэх. Хэкум нэлуасэ тызэфыштыгъ. Хэкум чыжыгъу шылэ уикъош пэблагъэ кыпфешлэ.

Ныбжыкълэхэр нысэщэ джэгум кыизэдэклэлагъэх. Тэшэу Нихъад икълэлэу Мыхъамэт-Нур кышагъэр Хъакурынэхъаблэ щыщэу Алыбэрд Саид. Кълэлэхэм якъэщэнхэр пчъэлупэм кынагъэсыгъэх, нэужым ныситлур зэгъусэхэу, гур агъэгъушлэу, нэр агъэдахэу, хъярыр фэдитлэу кызыэрэкълэрэу уагъашлэу, зылъэгъуагъэхэм зэкълэмэ агъэшлэгъоу нысэщэ пчэгум къашьокълэ кырашагъэх, шлуфэлэ хъохъу оредхэр къафалуагъэх.

Нахъыжхэм ягупшысэ ныбжыкълэхэм дырагъэштагъ ыкы хэкууагъэхэп. Тэшэу Мыхъамэт-Нури, Алыбэрд Саиди фэхъазырхэу, теубытэгъэ пытэ ялэу унагъор агъэпсыгъ.

ТІЭШЪУ

Мыхъамэт-Нур:

— Сэ сыраз зэкълэмкы, дэгъу ыкы дахэ мырэушцэу узэхэтэу нысэщэ зэдэгъэдэгъумэ.

АЛЫБЭРД Саид:

— Ресторанхэр, кафехэр джы зымы ашлогъэшлэгъоныжхэп.

Зэкълэмэ анахъ шхъалэр зэгъурылэныгъэ зэрылэ унагъо зэдэгъэпсыныр ары.

Ныбжыкълэхэр зэрэфэпагъэхэми зы гупшысэ кыхэщы. Зымэ адыгэ шыуашэхэр ащыгъ, адэрэхэр непэрэ мафэм нахъ дештэх. Блэкыгъэри ымыгъэгъуащэу, непэрэми кышцымынэу лъэпкъыр мэлэсэу. Ащ кыгъэ-лъагъорэр — хабзэмрэ джырэ щылаклэмрэ зэгъусэу зэдэклошъух.

Кыхэщэгъэщын, мы джэгум адыгэхэр бэу зэфышагъэх. Іэкълэб хэгъэгъухэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэри хъаклэхэм ахэтыгъэх. Лъэпкъым зыкыныгъэ кыхэщылыхъэгъэ лэфтхъэбзэ дахэу лэпэзоохэмрэ Тэшэуэхэмрэ язэикълэ нысэщэ хъугъэ. Хъаклэхэри бысымхэри разэх.

НЫБЭ Софуан:

— Дубай сыкыкы сыкъэ-кыуагъ. Анисрэ сэрэу илъэс 25-рэ хъугъэ тызызэрэшлэрэр. Дэгъоу ышлагъ нысэщэр унэм зэрэшишыгъэр.

ЛЫБЗЫУ Яра:

— Цыфэу къэклауагъэхэр зэкълэ мэтхъэжыкы, зэрэгъэгъушылэх, сэ лъэшэу сыгу рыхыгъ мы нысащэр.

ХЪАТКЪО Мурат:

— Мы щагум дэсыр зэкълэ Хэкум зэфышэжыгъэхэу цыфых. Къэралыгъо зэфэшхъафхэм арысхэ зэхъум зэрэшлэцтыгъэхэп, джы зэлъэпкъэгъу зэфыштыкълэхэр ялэу, зэчыгогъу-хэу зэдэпсэху.

ІЭПЭЗЭО Дана:

— Тэ тятэ кылорэм тыблэ-кырэп. Тиуни ины, тишагуи дэфагъэх зэкълэ тыхъаклэхэр, ахэр разэхэмэ, тэ тыраз.

Мыщ фэдэ гупшысэ дахэ зилэ ныбжыкълэхэмкълэ кытхэхъа-жыгъэ тилъэпкъэгъухэм тыкъа-гъэбаижыгъ. Мары Анис ипшашъэу Данэ дахэ, лорышлэ, гушлэбзыу. Тинасып мыщ фэдэ пшъашъэу Сирием кышцымыхъоу, Адыгэ Республикэм щыпсэунэу зэрэхъугъэр. Лэпэзоохэм ягулытэ бэмэ анэсыгъ нысащэр агъэхъазырыфэ. Мары мы сурэтхэр атырахыным фэшл дэпкъэу агъэклэрэклэагъэри ямышыкы, адыгэ нэшанэр пхыры-щыгъэу янысэ нахъыжъэу Зами-рэр зэригъэкълугъ. Джащ фэдэу лъэпкъ хабзэхэр щызэрэхъагъ джэгум. Ныоежжыкълэри шагъэ-цэклагъ, нысаклэр гошэжъэу Анис янэу Мелек ешлушлэзэ, кыгъэгъуцужыгъ.

Узэкъотмэ — улъэш! Мы нысэщэм игъэхъазырыни изегъэ-клони шыхъафклэ зэшлэокыгъ. Лэпэзоохэмрэ Тэшэуэхэмрэ яныбджэгъухэр акъоуцагъэх, хъяр адагошыгъ. Зэдэлэпылэхэзэ шхынхэри зэдагъэхъазы-рыгъэх, Іанэхэр зэлуахыгъэх, цагур агъэклэрэклагъ, тиартистхэу Хъуранэ Азэ, Быштэкъо Азэмат, Лыбзыу Аслан, ансамблэу «Синдикер» ягуапэу къеблагъэх, къээрэрашагъэхэм афэгъушлуагъэх, джэгур къагъэ-баигъ. Зэгорэм гъогу кытэхъа-хи, мы ныбжыкълэхэм ятэхэр Хэкум къэкложыгъэх, унагъохэр цагъэпсыгъэх. Ар насып гъогу афэхъугъ. Джы а гъогум яса-быйхэри тырашагъэх.

ТІЭШЪУ Светлан.

Адыгеим изаслуженнэ жур-налист.

Сурэтхэр: Тэшэу С., унэгъо хъарзынэщхэм къахэхыгъэх.

«Уичлыгужь фэдэ хъун щылап»

Адыгэхэу Темыр Кавказымрэ Урысыемрэ ащыпсэхэрэм ягъэпшагъэмэ, Іэкълэб къэралыгъохэм арысыр фэдэ пчъагъэклэ зэрэна-хыбэр хэткыи шъэфэп.

Кавказ заом, псыикыжыым илъэхъан, зэо ужым адыгэхэр зэрэдунаеу щитэкъухагъэ хъугъэх. Іэкълэб къэралыгъо зэфэшхъафхэм ахэр ащэпсэху, нэмыкыбзэ зылулэ, нэмыкы культурэрэу щылаклэрэу зилэ лъэпкъхэм ахэсых, ахэм ахэт-кълухъажыынхэм ищынагъуи ашхъарыт.

Адыгэхэм тарихъ гъогу кын кызыэрэагълугъэм, хъазабышхо зэрэащыгъэм, ямышыкыкълэ культурэ бай зэрэялэм джэнджэш хэлъэп. Илъэсишъэ пчъагъэм апсэ ячлыопс хэтлагъэу адыгэ лъэпкъхэр Темыр-Къохъэллэ Кавказым щыпсэхгъэх. Лэшлэгъум кыхъурэ клогъэ лъыгъэ-чъэ заом илъэхъан адыгэхэр псым зекълэжыкълэми, ахэм ыкыи Хэкужыым ишхъафитныгъэ фэбанэхэзэ фэхыгъэхэм апсэ къушхъалэхэм къахэнагъ. Хэ-хэс адыгэмэ ячлыгужь къагъэ-зэжыным, ячлыопс дахэ кыу-цухъэхэу псэунхэм клэхъопсы-щтыгъэх.

«Сыд фэдэ чыплэ укыуагъэ-ми, ушыхъакы, уичлыгужь фэдэ хъун щылап», — ело илъэс 55-

рэ зыныбжы Саузар Али. — 2012-рэ илъэсым Сирием икъа-лэу Дамаскэ километрэ 15-кълэ пэчыжъэу адыгэ чыплэу Мардж-Султан тыкыкыжыи, сиунагъо сигъусэу къуаджэу Кошхъаблэ тыкъэагъэ, илъэсишъэ тыщы-псэхгъ. Ащ ыуж Мыекьуапэ зыкъэдгъэзэжыгъ. Сишхъэгъу-сэу Мишэ Мустафа цашлэу мэлэ-жъэ, сикълэлэ нахъыжъэу Ша-мил программистэу колледжым щеджэ. Ар пшынау, «Мыекьуа-пэ инэфыльэхэм» къащэщэ. Сипшашъэу Сашэрэ кълэлэ нахъыкълэу Бибэрсрэ яблэнэрэ классым исых, дэгъоу еджэх. Сипшашъэу Іэпэлэс — махъэ, мадэ, шыгъыжыем хэшлыкы-чъэ хъап-щыпхэр ешлэх. Бибэрс хысапым куоу пылэ, бизнес-мен хъу шлоигъу. Сэ сыэлект-рик, ау унэе лэфым зестыгъ. Щэплэ тучан цыкылу кыизэлус-хыгъэу сэлэжъэ, сиунагъо рыс-лыгъ. Силоф нахъ куоу пыыз-гъэклотэн ыкыи сылэжъэн му-рад сил.

Сятэ ичлыгужь, сиадыгэ лъэ-къэу сыкъызхэкыгъэм икъэ-бар сицыкылгъом щегъэжагъэу

ИЛЪЭС

25-РЭ

итарихъ зэсэгъашлэ. Сисабый-хэм атхъагълэмэ изгъэкырэп тилъэпкъ тарихъ идэхагъэрэ ибаиныгъэрэ. Сирием заоу шы-клорэм ихъазаб тыкызыэрэхэ-кыжыгъэмкълэ сэгъушлэ. Мамыр-ныгъэ дахэ зэрылэ Адыгеим сигуапэу сыщэпсэху. Сиунагъо зыщыпсэхуцт унэ шлынэу мурад сил. Егъашлэм ташлэцтыгъэм фэдэу цыфхэр кытпэгъо-кы-гъэх, ащыщ тыхъужыгъ.

Цэй Нанси илъэс 46-рэ ыныбжы. Щыгыни, унэгъо Іа-ппи, яунэхэри кызыэрэнакыи, Дамаскэ кыкыжыи, 2012-рэ илъэсым Адыгеим къэкложы-гъэх.

— Дамаскэ унэу дэтыр зэ-хамыкытэу, псаоу къэнагъ, ащи тыщэгъушлукы. Кын чыплэу узэсагъэр къэббгынэныр, ау шыкур тынэжъ-тытэжъхэм ячлыгъу кызыэрэдгъэзэжыгъэр. Іэкълэ-быр нынэпосэху, хэкужыыр ны папкълэу сэлъытэ. Сишхъэгъу-сэу Сихъу Янал илъэс 60 ыныбжы, унэгъо Іэмэпсымэхэр ешлэх, пхъэм псэхуагъэхэр хи-шыкылынхэ елэхыкы. Насыпы-гъэу сэлъытэ унагъом ис хуль-фыгъэм ылэшхытлукълэ зыгорэ ышлэн амал илэ ыкыи ащ узэ-рыпсэхун кырирлэжыи хъумэ. Мы къэралыгъом ар кышцыд-дэхуагъ, титарихъ чыгужь ты-щыпсэхуэ тисабыйхэр тэплух.

Кълэм ыцлэр Мухъамэд-Нур, ащ илъэс 24-рэ ыныбжы. Адыге-им кызытэгъэзэжыым илъэс 12 нахъ ымыныбжъэу, адыга-бзэри урысыбзэри ымышлэу кын ылъэгъугъ, ау бзэхэр зэ-ригъэшлэжыгъэх. Колледжыр программистэу кыуухыгъ, къу-лыкълэу ащагъ, илъэсрэ къэти, къэагъыгъ. Ар джы универ-ситетым иинженер-физическэ факультет ия 4-рэ курс щеджэ ыкыи колледжэу кыуухыгъэм рагъэблэгъагъэу клэлэгъаджэу лэф ешлэ.

Пшъашъэм ыцлэр Хая, ар апшъэрэ еджаплэ щеджэ, врач-ревматолог хъунэу зегъэхъа-зыры. Бзэхэр — инджылызы-бзэр, французыбзэр, арапыбзэр, тыркубзэр, урысыбзэр, адыга-бзэр ыгу етыгъэу зэрегъашлэх, — кытфилотагъ Нанси.

Ежъ графическэ дизайнерэу еджагъ, Дамаскэ шылэжъагъ, ау исэнэхъаткълэ Адыгеим лэф щылагъэп. Къокыплэм щыпсэу-рэ лъэпкъхэм ялэшлэ-лэшлэхэр ешлэх, ещэх. Адыгэ шхынхэри янэ зэрэригъэшлэгъэу еупщэ-рыхыкы.

— Сиунагъо адыгэ шхыныр егъэлэплэ, шлу елъэгъу, — кы-кыгъэжыгъэ бзылфыгъэм. — Адыгэ чыгум сыфэраз гүфэ-бэныгъэ илэу кызыэрэтпэгъо-кыгъэмкълэ. Сисабыймэ неущ-рэ мафэмкълэ сафэгумэкырэп, зэкъошныгъэ мамыр зэрылэ Адыгеим щэпсэху.

ЛЪЭПШЪЫКЪО Фатим.

ГЪУКІЭЛІ Асхъад:

«Къэзыгъэзэжьи́гъэхэр тикъэралыгъо щыщ шъыпкъэ хъужьи́гъэх»

Іэкыб къэралыгъо зэфэшхьафхэм къарыкыжырэ тильэпкъэгъухэр хэкум илъ щыӀэныгъэм хэгъэгъозэжьи́гъэнхэмкӀэ Адыгэ Республикэм и Гупчэ апэ зэуалӀэхэрэм ыкӀи ІэпылӀгъу зыщарагъэгъотыхэрэм ащыщ. Гупчэм иапэрэ мафӀэхэм къащыублагъэу непэ къызынэсыгъэм а пшъэрылхэр зэшӀуехых.

Илъэс 25-м къыклоцӀ хэкужьи́м тильэпкъэгъубэмэ къагъэзэжьи́гъ ыкӀи щыӀэныгъэм щыхэгъозэжьи́гъэх. Косовэ, Шам ащыкӀогъэ заохэр зиушхьагъоу къэкӀожьи́гъэхэм афӀэшхьафӀу, рэхъатӀу, мамырӀу зыщыпсӀурӀ хэгъэгъухэм и адыгӀэхэр къарӀкыжьи́х, ятарихъ чыгу къыфагъэзэжьи́. Ахэм псӀэупӀэхэр, чыгу Іахъхэр ягъэгъотыгъэным, ІофшӀа-пӀэхэм агугъэхъэгъэнхэм, кӀэлӀэцӀыкӀу хэр еджапӀэхэм ачӀлӀгъэхъэгъэнхэм, къӀепӀон хъумэ, къыздӀэкӀожьи́гъэх хэкужьи́м рэхъатӀу, гумӀкыгъо ямыӀуу щыпсӀунхэм дӀалажъэ Хэкужьи́м къэзыгъэзэжьи́гъэхэр щыӀэныгъэм хэгъэгъозэжьи́гъэнхэмкӀэ Гупчэр. Ащ ипашӀу ГъукӀӀӀ Асхъад ІофӀу ашӀагъэмкӀэ, пшъэрылхӀу ялӀэхэмкӀэ «Адыгэ макъэм» къыдӀэгъошӀагъ.

— Тильэпкъэгъоу къытхъажажьи́гъэмэ щыӀэныгъэр шу зэралӀгъурэм, щыӀэ-кӀэ-псӀэу-кӀэм зэрӀфӀытӀгъӀпсыхьагъэхэм уимыгъэгъушхон ыльӀэкӀырӀп. Ахэр Іэ-пылӀгъум къежӀэхуу щысхэрӀп, хэкужьи́м алыӀапэ къызырадзӀэр апӀэрэ мафӀэхэм къащегъэжъагъэу къызхъажажьи́гъэхэм акӀырӀплӀых, хӀбзӀэ-унашӀоу хэгъэгъум илхэр, бзӀу зэрыгушӀылхэрэр зэрагъа-шӀӀэ, шхъадж зыфӀгъэсӀгъэ лъэныкъом-кӀэ ІофшӀапӀэм лъэхъу, къегъоты, — **къе-ІуатӀ ГъукӀӀӀ Асхъад**, — Къыныгъохэм яуалӀэх хъумэ, тӀэ ІэпылӀгъу тафӀэху. Ахэр нахъыбӀэрэмкӀэ зыфӀгъэхъыгъэхэр тхыпхэм ягъэхъазырын, язӀӀлӀэхъун, къэралыгъом зэрӀцӀысӀушхъ шӀыкӀлӀр ыкӀи нэмыкӀлӀр. Сатыум, псӀӀӀэшӀы-ным, фӀӀо-фашӀэхэм афӀгъэзагъэу, къӀ-пӀон хъумэ, предпринимательствэм ыльӀэныкъокӀӀ объект цӀӀӀ фӀӀдиз тильэп-къэгъумэ яӀ. НӀбгырэ 70-рӀ фӀӀдиз бюджет ІофшӀапӀэм ащӀалажъэ, ахэр нахъыбӀэрэмкӀэ зыхӀтхэр псӀӀӀэшӀыныр, транспортыр ары. КъӀӀогъэн фаер ахэм янахъыбэм ясӀнӀхъат хӀшӀыкӀышхо зэрӀфӀыраӀлӀр.

КъыхӀгъэжыгъэн фае тильэпкъэгъумэ ащыщыбэм гъӀӀӀӀыгъэ тикъэралыгъо зэрӀагъотыгъэр ахэм ялӀӀужхъу къа-кӀӀӀыкӀуагъэхэр еджапӀэмэ ащӀеджӀгъэхэ къодыӀп, ахэм къулыкури ахы, Уры-сыем щыщ шъыпкъэ хъужьи́гъэх.

ГъукӀӀӀ Асхъад къызӀерӀуагъэмкӀэ, Адыгеим къэзыгъэзэжьи́гъэхэм зӀра-дӀӀӀӀӀӀӀӀ фӀэшхьафӀу, Іэкыбым щыпсӀӀӀӀӀӀӀ яшӀуагъэ арагъӀкы. ГушӀӀӀӀӀ пӀае, «АдыгабзӀэр сурӀтхэмкӀэ» зыфӀлӀорӀэ егъӀӀӀӀӀ тхыпхъу зӀагъӀу-цуагъ. Ащ гушӀӀӀӀӀӀӀ адыгабзӀӀӀӀ, уры-сыбзӀӀӀ, инджылызыбзӀӀӀ, тыркубзӀӀӀ дӀӀӀӀ. АрӀушхъу тхыпхъу зыкӀагъӀпсы-гъӀӀӀ къӀӀӀӀӀӀӀӀӀ, адыгӀэхэр хэгъэгъу зэфӀэшхьафӀыбӀэхэм зӀращыпсӀӀӀӀӀӀӀ, бзӀ зэфӀэшхьафӀыбӀ зӀраӀулыр ары, миллиони 5-м ехъу тильэпкъэгъоу дунаим щитӀэкъухъагъ. Ахэм ащыщӀу къэзыгъэ-зӀжьи́гъэхэм абзӀ, яшӀӀӀ-хабзӀӀӀӀ къы-зӀтырагъӀӀӀӀӀӀӀ фӀӀӀ хъушхьафӀы-кыгъэ программӀэр зыкӀышӀӀӀӀ, ащ къыдӀыхӀӀытагъэу мы тхыпхъури къы-дӀӀӀӀӀӀӀ.

«Тильэпкъэгъумэ
ТягумӀкыгъо
шхъаӀӀэхэр зӀкӀӀ зӀ-
шӀохыгъахӀх, ау сыди-
гъуи тӀэ ахэм юридиче-
скӀэ лъӀӀныкъомкӀӀ ыкӀи
тхылхӀхэм ягъӀпсынкӀӀ
ІӀпылӀгъу тафӀэху».

Іэкыбым щыпсӀӀӀӀӀ тильэпкъэгъумэ афӀгъэхъыгъэ тхылхъу тӀадыгъ тхакӀомэ япрои-зведениехэр къыздӀӀхъагъӀӀӀ къы-дагъӀкыгъ. Ахэм бзӀэр ащымыгъупшӀӀӀӀ, тхӀӀӀӀ-еджӀӀӀӀ амал аӀӀӀӀӀыным, къӀ-кӀожьи́нхъу рахъухъэмэ, а лъӀӀныкъохэр къафӀӀпсынкӀӀӀӀӀӀӀ игупшӀысӀ а Іофы-гъошӀум щыпхырышӀыгъ. ДунӀӀе интер-нет-проектӀу «Book2» зыфӀлӀорӀӀӀӀ адыгабзӀэр джары зыкӀыхагъэхъагъэр. А приложениер ІӀшӀӀӀ дӀӀӀу гъӀӀпсыгъэ, уителефон тебдзӀэмэ, бзӀэр зӀгъӀӀӀ-гъошӀу хъушхъу. Іэкыбым щыпсӀӀӀӀӀ ады-гӀэмэ ар лъӀӀӀӀу агъӀӀӀӀӀ.

— НыбжыкӀӀӀӀӀӀ зӀхъожьи́гъӀӀӀ епхыгъэ ІофшӀӀӀӀӀӀ гъӀӀӀӀӀӀӀӀ Ады-геир гъэ кӀӀӀ хӀалажъэ, — **къеІуатӀ ГъукӀӀӀ Асхъад**. — Тильэпкъэгъухэр зыщыпсӀӀӀӀ хэгъэгъухэм адыгъ ныбжы-кӀӀӀӀӀӀӀӀ къарӀкы, мыщ къӀӀӀӀ. Адыгъ чынальӀэр, республикӀэр нахъ дӀӀӀӀӀ зӀрагъӀӀӀӀӀӀӀ фытӀгъӀпсыхьагъэ хъу-шхъафӀыкыгъэ программӀэ ахэм афы-зӀхӀтӀӀӀ. ПрограммӀэм къыдӀыхӀыта-гъӀӀӀ ялӀӀгъухэм нӀӀуас афӀхъунхэр, адӀгушӀыӀӀӀӀӀ, адыгабзӀэм фегъӀджӀгъӀӀ-хэр, лъӀӀпкъ къащӀӀӀӀӀӀ мастер-клас-хэр афызӀӀӀӀӀӀӀӀ, музейм цӀӀӀӀӀ-хэр, лъӀӀпкъ ІофмӀ апылхэр гушӀыӀгъу ашӀыӀӀӀ. НыбжыкӀӀӀӀ Адыгеим ичы-пӀӀ зэфӀэшхьафхэр къаппыӀӀӀӀ, адыгъ къуаджӀэм адӀхъӀх, къушхъӀӀӀ зӀра-гъӀӀӀӀӀӀ, къащӀӀӀӀӀ. КъӀӀогъэн фае ныбжыкӀӀӀ ІофшӀӀӀӀӀӀ афызӀӀӀ-цӀӀӀӀӀ зӀрашӀӀӀӀӀӀӀӀӀ, ягуапӀу зӀкӀӀӀӀ зӀрахӀӀӀӀӀӀӀӀ. Зыцагъэ-зӀжьи́шхъ уахътӀэр къызысырӀӀӀ, ныбжы-кӀӀӀӀ агухэр зӀхӀахъӀ, хэкужьи́м къы-фызӀӀӀӀӀӀӀӀ мӀӀӀӀӀӀ. Игъо кӀӀӀсмӀ, ахэр къызӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ цӀӀ хӀӀӀӀ.

Асхъад тызӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ, Гупчэр зычӀӀӀ унӀу тильэпкъэгъухэр зычӀӀӀӀӀ агъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ рахъухъӀ, ащ фӀӀӀӀ 14 хӀтӀу агъӀӀӀӀӀӀӀ, къӀ-кӀожьи́нхъӀӀӀ апӀӀӀ уахътӀэм, ятхыпхъэр агъӀӀӀӀӀӀӀӀӀ, чӀагъӀӀӀӀӀӀӀ ашӀышхъ. ДжырӀ уахътӀӀӀ ГупчӀм а Іофыгъор ары ыгъӀӀӀӀӀӀӀ, ау гъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ зышӀӀӀӀ ужым ащ зырагъӀӀӀӀӀӀӀӀ.

— КъыхӀгъэжыгъэн фае республикӀэр зыщыкӀӀӀӀ зӀнӀхъатхэр зӀӀӀ адыгӀхэм якъӀӀӀӀӀӀӀ къэзыгъӀӀпсынкӀӀӀ про-граммӀэр илъӀӀӀӀӀ хъугъу зӀрӀалажъэ-

рӀӀ. Ащ ишӀуагъӀӀӀ тильэпкъэгъу нӀб-гырэ 218-мӀ Адыгеим къагъэзӀжьи́н алыӀӀӀӀ. МыгъӀ а программӀӀӀӀ нӀбгырэ 60-мӀ, ахэм яунагъохӀӀӀ ягъу-сӀӀӀӀ, хэкужьи́м къагъэзӀжьи́нӀу щыт.

— Хэкужьи́м къэзыгъэзӀжьи́гъэхэр нахъ жъугъу зыщыпсӀӀӀӀӀ чылитӀу — МӀфӀхъаӀӀӀӀ ПӀӀӀӀӀӀӀ. Ахэм ящы-ІӀкӀӀ-псӀӀӀӀ, хӀхъоныгъу ашӀыӀхэрэр зыфӀӀӀӀӀ МӀфӀхъаӀӀӀӀ кӀӀӀӀӀӀӀ, — **къеІуатӀ ГъукӀӀӀ Асхъад**. — Мыщ КосовӀэ къыкыжьи́гъэ унӀгъо 20 дӀс, псӀӀӀӀ зымыӀӀу кӀӀӀӀӀӀ унӀгъуитӀу нӀӀӀ. Ахэр унӀгъо ІужуӀх, сабыӀӀӀ яӀ, арышӀ, АР-м и ПышхъӀу КъумпӀыл Мурат иунашӀӀӀӀ яунӀ ныкӀӀӀӀӀӀӀ аухыжьи́нхъу мыпкӀу ІӀпылӀгъу арашӀыт. МӀфӀхъаӀӀӀ псӀӀӀӀ хӀхыгъэ зыхъугъэм къыщегъэжъагъэу тильэпкъэгъубӀэм унӀхэр щашӀы, дӀӀысхъажажьи́х. Шам, Тыркуем ыкӀи нӀмыкӀ хэгъэгъухэм къа-рыкыжьи́гъэмэ псӀӀӀӀӀӀ МӀфӀхъаӀӀӀ кыӀахы, чыгу Іахъ 253-рӀ мыщ ша-го-щыгъ, унӀгъо 83-рӀ, зӀкӀӀӀӀӀ нӀбгырэ 315-рӀ джырӀӀӀ ащ цӀӀӀӀӀ. УнӀ шы-гъахъу МӀфӀхъаӀӀӀ дӀӀыӀ 82-рӀ мӀхъу, мыуӀыгъу, унӀ ныкӀӀӀӀӀ 25-рӀ. Ана-хъӀу тильэпкъэгъухэр мы къуаджӀэм къызыщӀӀӀӀӀӀӀӀ цыӀӀӀӀ амалӀу дӀӀыӀӀ ары. ПрограммӀэ зэфӀэшхьафхэм аха-гъахъӀӀӀ псыр къыдащӀагъ, гъӀӀӀыны-пхъӀ хъуантӀӀӀ километри 4,8-рӀ икыӀыӀагъу кынагъӀӀӀ, кӀӀӀӀӀӀӀӀ хэр зыщӀӀӀӀӀӀӀ чыпӀӀӀ агъӀӀпсыгъ, ІӀӀӀӀӀ дагъӀуцуагъ, гъогухэр щашы-гъӀ ыкӀи цагъӀӀӀӀӀӀӀӀ.

ПӀӀӀӀӀ пшӀӀӀӀ, 2012-рӀ илъӀӀӀым къыщыублагъу АфыпсыӀӀӀ кӀӀӀӀӀ псӀӀӀӀӀ имуниципальнӀ хӀабзӀӀӀ общес-твенностымрӀ зӀгъу-сӀӀӀӀ ыкӀи Адыге-

им илӀшхъӀӀӀӀӀ яӀӀ-пылӀгъуӀу Сирием къы-кыжьи́гъэ тильэпкъэгъу-хэм къуаджӀэр псӀӀӀӀӀӀ кыафхъӀӀӀӀӀӀӀ ипро-ект дӀӀалажъӀх.

ТӀхъутӀмыкӀӀӀ райо-ным Сирием къыкыжьи́-гъэ унӀгъо 39-рӀ цӀӀӀӀӀ, зӀкӀӀӀӀӀ нӀбгыри 145-рӀ. АнахъыбӀэм, унӀгъо 37-м (нӀбгыри 130-рӀ) ПӀӀӀӀӀ псӀӀӀӀӀӀ кы-хахыгъ, АфыпсыӀӀӀ зы унагъо, ПсӀӀытуку зы унагъо адӀӀых.

Зы лъӀӀныкъомкӀӀ, къуаджӀэм ащыпсӀӀӀӀ нахъ макӀӀ зӀрӀӀӀӀӀӀ игумӀкыгъо дӀӀгъӀы-жьи́гъэ мӀхъу, адрӀӀӀӀ, кӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ хэр щыӀӀӀӀӀӀ хэгъэгъо-зӀжьи́гъӀӀӀӀӀ кӀӀӀ—джӀ псӀӀӀӀӀ нахъ ІӀ-рыфӀгъу.

Шам заор щыкӀӀӀ зӀ-хъум, ащ къыкыжьи́гъэ тильэпкъэгъумэ ПӀӀӀӀӀ

чыгу Іахъ 40 кыафхъахыгъагъ, ахэм унӀ 33-рӀ атырагъӀуцуагъ, чыгу Іахъ 11-мӀ унӀ лъапсӀӀӀӀ ащӀагъӀӀӀӀӀ. Джыри унӀгъуиппӀыӀӀ мыщ унӀхэр щыӀӀӀӀӀӀ гъотыгъӀх, ахэм ащыщ унагъом Уджыхъу лӀаком щыщхэм зы унӀ шухъафӀыӀӀу кыафашыгъ. ОбщественнӀ организаци-емӀ ахӀтхэр, мыпкӀу зыӀӀӀӀ тильэп-къэгъухэм аделӀх, лъӀӀныкӀуаӀӀӀӀӀӀ яшӀуагъэ арагъӀкы, ІофыгуаӀӀ кыафа-гъӀӀӀӀӀӀ. КъӀӀогъэн фае Шам къы-кыжьи́гъэ адыгӀэхэр лъӀӀӀу цыфхэм зӀрафӀӀӀӀӀӀ, гуфӀӀӀӀӀӀ ахӀӀӀу кыӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ зӀрӀагуапӀэр, ар ренӀу кыӀагъӀӀӀ. Ежъхэм аӀӀ зӀте-дзагъӀу щысхэрӀп, якыӀлӀр акӀуаӀӀӀӀ кыӀӀӀӀӀӀӀӀ мӀлажъӀх, яунагъохэр дахъу алыгъыжьи́н алыӀӀӀ. Ахэм къахӀӀӀӀӀӀ юристхэр, врачхэр, инженерхэр, архи-текторхэр, программистхэр, кӀӀӀӀӀӀӀ-джӀӀӀ, псӀӀӀӀӀӀӀ, нӀмыкӀӀӀӀ.

— Тильэпкъэгъумэ ягумӀкыгъо шхъа-ІӀхэр зӀкӀӀ зӀшӀӀӀӀӀӀӀ, ау сыдигъуи тӀэ ахэм юридическӀ лъӀӀныкъомкӀӀ ыкӀи тхылхэм ягъӀпсынкӀӀ ІӀпылӀгъу тафӀэху, — **зэфӀхъысыжъ къешы ГъукӀӀӀ Асхъад**, — медицинӀэ комиссие ядгъӀ-кӀушхъӀӀ, урысыбзӀ курсхэр афызӀӀ-тӀӀӀӀӀ, нӀмыкӀ ІофыгъохэмкӀи ахэм тырӀагъуӀӀ зӀпыт. КъӀӀӀӀӀӀӀ Іофыгъо закъор Хэкужьи́м къэзыгъэзӀжьи́гъэхэр щыӀӀӀӀӀ хэгъэгъозӀжьи́гъӀӀӀ ГупчӀэр гъӀӀӀӀӀӀӀӀ ары. ЫпӀӀӀ кыӀӀӀӀӀӀӀӀӀ, ар дгъӀӀӀӀӀӀӀ, фӀӀӀӀӀ хӀтхъу дгъӀӀӀӀӀӀӀ, тильэп-къэгъухэр нахъ псынкӀӀӀу тикъэралыгъо щыщ хъужьи́нхэмкӀӀ амалыкӀӀӀӀ тӀӀ-щытх.

ДӀРБЗ Тимур.

А мафэр егъашIэм ащыгъушшэщтэп

Кавказ заом ыуж Адыгеир къэзыбгынэгъгъэ адыгэхэм атеклыгъэхэм ащыщ куп Югослави-ем (Косово) кыкыжыыхи, 1998-рэ илъэсым ячыгужъ къэкложыгъагъ. Тарихъ мэхъанэ зилэ Iофышхор хэбзэгъуцугъэхэм атетэу зэшлуихыгъ тиреспубликэ иапэрэ Президентэу Джарымэ Аслъан.

— Ары. ТиунагъокIэ адыгэ чыгоу адыгэ лъап-къым ылапсэм тыкъэ-кложыным лъэшэу ты-фэягъ. Сэ Югослави-ем сыктышыхугъ, илъэс 18-м ащ сыщыпсэу-гъ, етIанэ Иордани-ем сы-кIуи, ащ шыIэ адыгэхэр Iэпылэгъу кысфэху-хи, филологиемкIэ уни-верситетым сыщеджа-гъ. Мыщ къэдгъээжъи, Мыекъуапэ илъэс Iо тыдэсыгъ, нэужым Мэ-фэхьаблэ унэхэр кы-щытфашIыхи, тыко-щыжыгъ.

Сятэ къэзыгъээжъы-гъэхэм анахыжъэу ах-тыгъ, Жьэу Шахид ыцIа-гъэр. Илъэс 98-рэ кы-гъэшIагъ, мыщ идун-ай шухыгъ, апэу чыгу-жыым щыдгъэтылбыжыгъ-эхэм ащыгъ. Адыгэ чы-гум ичыгу Iахъ щыгъотыжыгъ, щырэхъатыжыгъ.

адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жьугъэм иамалхэмкIэ и Комитет, нэмыкI кыулыкхуэу репатриантхэм яIофыгъохэм ягъэцэкIэн хэцагъэхэм тызэ-рафэразэр ядгъэшIэнэу тыфай.

— **Мыхъамэт, непэ Мэфэхьаблэ нэбгырэ тхьапша щыпсэ-урэр, япсэукIэ зыфэдэр?**

— Мы уахътэм къуаджэм нэбгырэ 300 фэдиз щэпсэу. Ахэм ащыщэу, пенси-ем нэсыгъэхэм анэмыкIхэм зэкIэми Iоф ашIэ. Къэралыгъом фэлажъэхэрэ, ышхъэ фэлэжъэхэрэ тилэ. ТиныбжыкIэхэм сэнэхъат зэфэ-шхьафхэр зэрагъэгъотых, Iэзэн Iофым, псэолъэшын-ым, егъэджэ-ным, сатыушын-ым, нэмыкIхэм апыл-ых. Нахыбэр къалэм кIозэ мэлэжэ, яунагъохэр алыгъы-жыых.

Тикъуаджэ Сирием, Търкуем, Югослави-ем, Иордани-ем, Изра-иль, Америкэм къарыкIыгъэ адыгэхэр дэсых. Къэкложы-зышIоигъохэри джыри щылэх.

— **Илъэс 25-м кыкIоцI Мэ-**

цыкIу Iыгыплэ, культурэм и Унэ зэрэдэтшыхьащтэм тыпыл-ыщт. Къэралыгъо программэхэри кызыфэдгъэфедэщтых.

— **Мэфэхьаблэ щыпсэунэу фаехэр зэрэщылэхэр тэшIэ, ар ашIогупсэф, хьал-балыкъ дэ-лъэп. Сыда ахэм къарыкIо-щтыр?**

— Ар къэшIэгъуае. Косово кыкIыжыгъэхэм чыгу гектар щырыщ къытатыгъагъ, ежъ-ежы-рэу чылэм унэ щызышыхэрэм ялахьхэр соткэ 15 хуыщтыгъ. Тульскэ районэу тызэпхыгъэм иадминистрацие чыгу Iахъ 80 ыгошыгъах, атын альэкIын къэ-нагъэп.

Унэгъо хатэхэм ашхыщт хэ-тэрыкIхэр цыфхэм къащэгъэ-кIы. Тэ, гектари 3 кызыратыгъэхэм, чыгур дгъэфедэн тлэкIыгъэп. Ащ бэ ищыкIагъэр, тэ техникэ, лэжыгъэ гъэтылбылэхэр тилэ-хэп. Гъэстыныпхьэр, чылапхъэ-хэр лъаплэх, чыгум узэрэдэ-лэжъэн фаем тыфэхъазырэп. Ащ кыхэкIэу тичыгухэр бэджэндэу

шIошхъуныгъэр чIанэрэп. На-хыбэу къаклохэрэ ныдэльфы-бзэр зышIэхэрэмрэ шIу зылэ-гъухэрэмрэ. Диным фэцагъэх, ешъохэрэп, нэкIмазэр алыгъ, джары бэмэ чылэр агу зыкIы-рихьырэр ыкIи зыкIыщыгупсэ-фыхэрэр.

— **Адэ, къоджэдэсхэм Ко-совэрэ Мэфэхьаблэрэ зэрагъа-пшэхэу кыхэкIырэба? (Гу-щылэр къэсымылухэу Мыхъамэт сызкIэупчIэрэм иджэуап кы-тыжыгъ).**

— Мыр нахъ дэгъу! Мыщ сыщырэхъатыгъ, унагъо щыс-шIагъ, адыгэ бзылфыгъэ къэс-шагъ. Адыгэ хэкум тис, тиса-быйхэм ныдэльфыбзэр ашIэ. Джары тэ тызкIэхопсыщтыгъэр, джары джы насып тфэхъугъэр.

— **Чылэм дэсхэр зэкIэ ады-габзэкIэ мэгущылэха?**

— Сабыйхэр нахъ макIэу тыбзэ рэгущылэх. Урыс нысэхэ-ри тилэ хъугъэ. Мары тэ са-быйхэм адыгабзэкIэ унэм ташы-дэгущылэ, ежъхэри джащ фэдэу кыддэгущылэжыых. Ау ежъхэр зэдэгущылэхэ хъумэ, урысыбзэм техьэх. Бзэр нахъ дэгъоу зэра-гъэшIэным ыкIи ашымыгъупшэ-ным фэшI амал зилэхэм гъэмэ-фэ зыгъэпсэфыгъо уахътэм нэнэжъ-тэтэжъхэм адэжъ чылэ-хэм тэгъаклох.

— **Мыхъамэт, тапэкIэ Мэ-фэхьаблэ сыд фэдэу плэгъу пшIоигъуа?**

— Цыфэу ащ щыпсэухэрэм ящыкIэгъэ псэуалэхэр къоджэ гупчэм щыдгъэпсынхэу сэгугъэ. Еджаплэр, кIэлэцыкIу Iыгыплэр тищыкIэгъэ дэдэх. Культурэм и Унэ тилэ хъумэ, нахыбэрэ ащ тыщызэлукIэщт. Ащ фэшхьафэу тучан дэгъу тищыкIагъ. Мэ-кIэ-макIэу ахэр кызырэддэху-щтхэм сицыхъэ тель.

Хъасани (Жьэу) Мыхъамэт ислъам шIэныгъэхэмкIэ Иор-данием ит университетымрэ Демир Кавказым щылэ уни-верситетымрэ кыуыгъэх. Мэфэхьаблэ иадминистратор. Адыгеимрэ Краснодар кра-имрэ ащыпсэурэ быслъымэн-хэм ямуфтий иIэпылэгъу, Адыгэ Республикэм лъэпкэ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилэпкъэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жьугъэм иамал-хэмкIэ и Комитет и Совет ыкIи Адыгэ Хасэм и Хэсахъхэ ахэт. Бзэ зэфэшхьафхэу 6 ешIэ. ИIоф икыоу егъэцэкIэ, мэфэхьаблэхэм ящылэ-псэ-укIэ зэрэхигъэхьащтым пылъ.

Зихэку къэзыгъээжъыгъэхэм я Мафэ Адыгеим игъэкIотыгъэу непэ щыхагъэунэфыкIы, ЗыкIы-ныгъэмрэ ЗегурыIоныгъэмрэ япчэгоу къалэм дэтым мэфэ-кIыр щыкIоцт. Ар адыгэ джэгукIэ аухыщт.

ШЪАУКЪО Аслъангуаш.
Сурэтхэр: «АМ» ихъарзынэщ.

ПсэупIэу агъэпсыгъэм цIэ дахэ фаусыгъ — Мэфэхьабл. Ар Мыекъопэ районым щыщ Киров-скэ къоджэ псэупIэм епхыгъ. Мыекъуапэ итемыр лъэныкъокIэ дэклырэ гъогум исэмэгубгукIэ лъапсэ щидзыгъэу мычыжъэу щэпсэу. Мэфэхьаблэ дэсхэм репатриантхэкIэ (Зичыгужъ къэзыгъээжъыгъэхэу обществэм зыхэзгъэгъозэжъхэрэр) яджэх.

Илъэс къэс шышхьэлым и 1-м зичыгужъ къэзыгъээжъы-гъэхэм я Мафэу Адыгеим щыхагъэунэфыкIы. Мыгъэ Мэфэхьаблэ илъэс 25-рэ зэрэ-хъурэри а мафэм тефагъ.

Мы мэфэ-кIхэм япэгъокIэу Мэфэхьаблэ иадминистраторэу Хъасани Мыхъамэт редакци-ем къедгъэблэгъагъ. Тизэдэгущылэ-гъу мэфэхьаблэхэр Адыгеим къэкложыныхэу зэрэхъугъэм кыщедгъэжъагъ.

— Тятэжъхэм ятэжъхэм къа-теклыгъэхэу я 19-рэ лIэшIэгъум зышхъэ езыхыжъэжъыыхи чы-гужъыр къэзыбгынэгъагъэхэр IэкIыб къэралыгъо зэфэшхьаф-хэм защыпсэухэр лIэшIэгурэ ныкьорэм ехуыгъ. Тэ тинахыжъ-хэри ахэм ащыщыгъ.

Амал тилагъэмэ, адыгэ чы-гужыым бэшIагъэ кызыдгъэ-зэжыштыгъэр. Югослави-еу тызэрысыгъэм хьал-балыкъ-зэ-мыкIуныгъэр кызытэаджэм тэ, хэхэс адыгэхэм, бгъуитIум язи тыгохъанэу тыфэягъэп. Адыгеим къэкложы зышIоигъохэм ятхылъ-хэр гъэхъазырыгъэнхэр кыныгъ, охътаби атеклодагъ, ау тигухэлъ кыддэхуыгъ.

— **Илъэси 150-м ехъугъэу шузщыпсэугъэ хэгъэгум ады-габзэри, адыгэ хабзэри зэрэ-щышъуухумагъэхэм лъэпкъы-ри зэрэшъушымыгъупшагъэр кыгъээнэфагъ. Къэкложыгъэ-хэм кынэу альэгъугъэр зы-щышхэ лъэпкъым ащигъэгъу-пшагъ. О пшхьэкIэ, шыуина-гъокIэ а лъэхъаныр зэрэзэ-пышъуыгъэм фэдагъэн фае адрэхэри Iофэу зыхэтэгъэхэр?**

Косово кыкIыжыгъэхэмкIэ Адыгэ Республикэм тыкъызэ-рэкложыгъэр насыпыгъэу тэпы-тэ. Сигуапэу къасло сшIоигъу непи, блэкIыгъэ илъэсхэми Адыгеим ипашэхэр дахэу кы-зэрэтпэгъокIыгъэхэр, псэупIэхэр, чыгу Iахьхэр кызырэтатыгъэ-хэр, джыри анаIэ кызырэттетыр. Сэ сшхьэкIи, Мэфэхьаблэ дэс-хэм ацIэки «тхъашъуегъэпсэу-шхо» ясэлэ. Сыдигъуи етхыжъ-гъэ Iофхэм язэшIохынкIэ «хъау» кыталуагъэп.

Бэ кытфашIагъэр, Iэпылэгъу кызырэтфэхъугъэхэр. Тины-бжыкIэхэу кызыдэтщэжыгъа-гъэхэм яеджэн зэпагъэу-гъэп, Мыекъуапэ апшъэрэ еджаплэу дэтхэм шIэныгъэхэм язэгъэгъо-тын ащыпадзэжыгъагъ. ШушIа-гъэу кытпагъохыгъэр тшыгъу-пшэщтэп.

Джащ фэдэу министрствэ-хэм, Адыгэ Республикэм лъэпкэ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилэпкъэгъухэм

фэхьаблэ зиушъомбгъугъ. Кыжъудэхъугъэ Iофхэм та-щыбгъэгъуазэ сшIоигъу.

— Непэ тичылэ унэгъо 80 фэдиз дэс. Хэбзэ Iэпылэгъоу тагъэгъотыгъэм ихъатыркIэ гъо-гухэр агъэпсыгъэх, апэри 3-м асфальт къатыралъхьагъ, чэщы-рэ остыгъэхэр къащэблэх.

Апэу чылэм кыдашыхьэгъэ-гъэ псэуалэхэм ащыщых мэ-щытимрэ Iэзаплэмрэ. Ныбжы-кIэхэм апае спортивнэ площад-кэ, сабий цыкIухэр зыщыджэ-гуштхэ чыплэ тилэхэ хъугъэ. Ахэм яшын зыпшъэ изылъхъа-жыгъэхэм тафэраз.

Къоджэдэсхэм агъэфедэрэ псым изытет мыдэгъоу Iоф тыхэтэгъ. Шапхъэхэм адиштэ-щтыгъэп, тызтес чыгум псэу кычIащырэм гъучыр ыкIи етIэ-фыр бэу хэлъыгъэх. Ахъэшхэ тырагъэкIуади, нахъ чыжъэу чым елэбэхыхи, псы къабзэ кычIа-щыгъ, цыфхэр агъэгъушIагъэх. ТапэкIэ чылэм еджаплэ, кIэлэ-

чыгулэжъхэм яттыгъэх, ахэр зэрагъэфедэхэрэм пае илъэсым сомэ мин 15 кытаты.

— **Мыхъамэт, Мэфэхьаблэ мымакIэу хьакIэхэр кызырэ-кIохэрэ зэхэтэхы. Хэта ахэр, тыда кызыдкIыхэрэр?**

— Ар шъыпкъэ, хьэклабэ кытфэкло, дахэу тапэгъокIы. Ахэр IэкIыб къэралыгъохэм ащыщых, шIэныгъэлэжыых, дис-сертацие зытыхэр цыфых. Урысыем и Гупчэ телевидение иканал зэфэшхьафхэм къа-рэкIых, зыкытIуагъакIэ, лъэпкэ цыкIухэм япсэукIэ ашIогъэшIэ-гъон, якъэтынхэм ахэр къаща-гъэлагъох.

— **Къуаджэм щыпсэурэ цыфхэм диныр алэжъа, мэ-щытым къэкIоха?**

— Тхъамафэ къэс бэрэскэшхо мафэм хулыфыгъэхэр мэщытым къэкIох. Мыекъуапэ кыкIырэри бэ. Нэмаз тэшIы, Къурланым сакыфеджэ, кыкIырэр адыга-бзэкIэ къафэсэлотэжы. Тхъэ-

Паспорт плъыжьи кыИэрыхъаш

Нухь (Чыл) Шаззия Сирием кылэпхукыжри, Къэбэрдей-Балькъарым къеклуэлэжауэ щытащ абы зауэр кыщыщыхъея щыгуэ. И лакъуэр кыщехъауэ щытащ Хьэтууей къуажэм.

XIX лэщыгуэм, Кавказ зауэр иуха нэужь, Хэкур зыбгынэну кызыуихуахэм ящыт кызытеклахэр. 2023 гэм, зауэ лыгъэр щхъэусыгуэ хуэхъуами, абы и зы хъуапсапэ къэхъуащ: игъащлэм имыльэгъуа бгыжхэм къахуэклэжаш. И адэри, и адэшхуэри псэхуэ щлэхуэпсат а бгыхэм я напэагъум.

Бзылхугъэр илъэсиклэ щыпсэуащ «Терек» санаторэм.

Иужьклэ, фэтэр кыхуаштэри, абы лэпхуащ. Ильэс 92-м ит Шаззия Урысейм и цыхуу щытынымклэ и дэфтэрхэр зэрызэхуэмыхъум кыхэклыу, илъэс зыбжанэ хъуауэ Къанокъуэ Арсен абы пенсэу ирет сом мин 15, зыщлэс фэтэрми и бэджэнд уасэр хурет. Бзылхугъэм и гуфлэгъуэ нэпсхэр кыщлэж Къанокъуэм фыщлэ псалъэхэр щыху-

жилэклэ. Ар йохуэхуэ фыклэ гу кылыбы-зыта, къыдэлэпыкъуа псоми. «Си жьы хуэгъуэм утыкум сыкъранакъым цыхухэм. Сыту куэд сэбэп кысхуэхъуа, сыту куэд кысхуэгузавэрэ, сыту куэдым фыщлэ яхуэсщлэ! Абыхэм я фыгъэклэ сэ иджы жысфэныуш «Си унэ секлуэлэжаш!» Ар куэд и уасэщ. Зы закъуэщ сигу щлэныкыужыр: тхыль плъыжьи — мы къэралым и паспортыр кыс-лэрыхъатэм...» — жилат Шаззия.

Иджыблагъэ Шаззия кыиэрыхъаш зыщлэхуэпса паспорт плъыжьи. Зи хэкур зыгуэтыжа адыгэ бзылхугъэм и нэгум щлэклэ псори зепелытыж, псэклэ игъэвахэр игу къегъэклыж, гулытэ кыхуэзыщлэхэм йохуэхуэри, жьыщхэ-махуэ хъуауэ къелытэ.

ГЪУЭТ Синэ.

«Си жьы хуэгъуэм утыкум сыкъ-ранакъым цыхухэм. Сыту куэд сэбэп кысхуэхъуа, сыту куэд кысхуэгузавэрэ, сыту куэдым фыщлэ яхуэсщлэ! Абыхэм я фыгъэклэ сэ иджы жысфэныуш «Си унэ секлуэлэжаш!»

Лъэпкъыр зыгъэгъушхуэф щлалэщлэ

Сирием, Тиркум, нэгъуэщлэ щыплэхэм кылэпхукыжа ди лъэпкъэгъухэр кызырэхъэгъахэр, Къэбэрдей-Балькъарым, къэралым щеклуэклэ лэухухэм жьиджэу зэрыхэтыр гуапэщ. Апхуэдэщ шыклэпшынауэ, уэрэджылаклуэ щлалэ Уэтей Хьэземи.

Иныбжыым емылты-тауэ, Уэтей куэдым зэрыхуэжыджэрыр, куэдым зэрызрипщытыр, лэухуэщлэхэм зэрытегушхуэр, и щлэныгъэмрэ и зэфлэклымрэ зэрыхи-гъахуэр гуапэщ.

хэм я щлэплэм щыщ. Абы лъандэрэ илъэс 15 дэклэжаш. Япэщыклэ Налшык санаторэм щыпсэуащ. Иджы Благовещенкэ къуажэм дэсщ. И адэ Амир Абхъаз зауэм хэтэщ. И адэ къуэш Умар иракыдзэм и кхъухъатэзехуэти, Абхъаз зауэр кызырэхъея и хыбарыр щы-зэхихым, къэклэужри, зи щхъэхуитыны-гъэм щлэзэу и къуэшхэм якъуэуащ. Хьэзем и адэшхуэ Фулэди (и хьэдрыхэ нэху ухъу) лъэпкъ лэуху дэзыгъэклэ, ады-гэбзэр, адыгэ хабзэр хъума хъуным жьиджэу хэлэжыыхъахэм ящыщ. Ар яхэтэщ Сирием Адыгэ Фыщлэ Хасэр кыщыщыгъэгъахэм.

Хьэрыпыбзэ флэклэ зымыщлэу къэлэ-пхуэжа Хьэзем псынщлэу адыгэбзэр, урысыбзэр, инджылызыбзэр уэрсэу зригъэщлэщ. Сабий творчествэмклэ рес-

публикэ унэм уэрэд жылэнымрэ шы-клэпшыныгъэ еуэнымклэ щылэ гупжыейхэм еклуэлэу щытащ. Ар я гъэсэнщ Къэбэр-дей-Балькъэр, Ингуш республикэхэм щыхъ зилэ я артисткэ, Кавказ Ищхъэрэм гъуазджэхэмклэ и къэрал институтым щэнхэбзэмрэ гъуазджэхэмклэ и колледжым и къудамэм и унафэщлэ Даур Иринэ, сабий творчествэмклэ республикэ унэм ныбжыщлэхэр шыклэпшыным щыхуэзы-гъасэ щэджыхъэщлэ Зуриет, уэрэджылаклуэ цлэрылэу Джэджэф Хъусен.

Хьэзем илъэситлэ куэдей хъууэ арат и адэм и жып телефоным хьэрыпыбзэклэ тет уэрэдыр щызригъэщлэщ. Курыт еджа-плэм щлэсу «Смуглянка», Тут Заур игъэзашлэ «Адыги на земле моей живут» уэрэджэр зригъэщлэщ. Псом хуэмыдэу фылуэ илъагъухэм ящыщ Къушхъэ До-гъэн игъэзашлэ адыгэ уэрэджэр. Сирием кыкыжа Джуди и гъусэу Благовещенкэ къуажэм кыкылуэ тхъемахуэм зэ Нал-шык къаплэуэрт, сабий творчествэмклэ республикэм и унэм.

«Смуглянка» уэрэдыр Хьэзем игъэ-зашлэу Интернетым кыщралъхъам, видеор цыху минищым нэблагъэм ягу дыхъэри, лэ щлэдзаш икли абы цлэрылэу ирихуащ. Апхуэдэу «Си бзэ» проектым и гъэлъэгъуэныгъэ пшыхым уэрэджы-лаклуэ ныбжыщлэр ирагъэблэгъащ. Къэ-бэрдей-Балькъэр, Къэрэшей-Шэрджэс,

Адыгэ, Ингуш республикэхэм я цыхубэ артист Нэхуш Чэрим игъэзашлэ «Си дахэ», «Две души» уэрэджэр абы зэры-щыжиламы куэдым я гур хигъэхъуащ. Хьэземхэ я унагъуэм щыхъэщлэ Нэхушым гу лъитат щлалэ цыклум удэлэжэуэрэ и зэфлэклэхэм зэбгъэужьмэ, уэрэджылаклуэ лэзэ кызырэхэкыным.

Сирием кылэпхукыжауэ Уэтей Хьэ-зем пашэ щыхъуащ Дунейпсо Артийскэ комитетым и вице-президент Бейтыгъуэн лэуес къэфаклуэхэмрэ уэрэджылаклуэ-хэмрэ папщлэ кызызригъэгъащ «Созвездие дружбы» III дунейпсо зэхъэзэхуэм, «Си дахэ» уэрэдыр зэригъэзэщлэщ. Цыху 500-м щигъуэ зыхэтэ зэпеуэм ущытеклуэныр, дауи, ехъулыныгъэфлэщ. Хьэзем зэхъэзэхуэм и щыхъ тхылымрэ медалымрэ кыхуагъэфэщ. «Жьэгъу» жылагуэ зэгъуэныгъэм кыбгъэдэклэу саугъэт лъапли тыгъэ хуащлэщ. Сочи, Владикавказ, Налшык къалэхэм щеклуэклэ международнэ зэпеуэхэм кызырэхэ-жаныклэм щыхъ тхыль, медаль пщы бжыгъэхэр кыпэклэуащ. Зыщыпсэу Бла-говещенкэ къуажэм дэсхэр, зыщыщ адыгэ лъэпкъыр щлалэм и зэфлэклэхэм ирогушхуэ.

И ныбжыым емылтытауэ, Уэтей куэдым зэрыхуэжыджэрыр, куэдым зэрызрипщытыр, лэухуэщлэхэм зэрыте-гушхуэр, и щлэныгъэмрэ и зэфлэклымрэ зэрыхи-гъахуэр гуапэщ. И адэ Амйррэ и анэ Хидаятрэ сыт щыгуи я щлалэм и дэлэпыкъуэгъуэщ. Курыт еджаплэ нэужьым гъуазджэхэмклэ Кавказ Ищхъэрэ къэрал институтым щлэтысхъэну и мурадщи, Тхъэм кыргъэхъуэлэ!

ТЕКУЖЬ
Заретэ.

Макъамэр зи псэм хэлъ Хьэзем пасэу уэрэд жылэным дыхъэхаш. Сирием зауэ кыщыщыхъея, къэзыгъэзэжа унагъуэ-

Гульытэншэ ящIкъым

Илъэс куэд хъуащи хабзэфIым тету, Хэкум къэзыгъэзэжам и Махуэм ипкъ иту, Къэрэшей-Черкес республикэ Адыгэ Хасэм Iуэху дахэхэр къызэрегъэпэщ зи адэж щынальэ кыхъэжа ди лъэпкъэгъухэр кыхашэкIэрэ.

Абы и шапхъуэ, иджы дьдэ республикэ Адыгэ Хасэм и хэщIапIэм щызэхуэсаш ди хэгъуэгум и щыплэ зэхуэмдэхэм: Али-Бэрдикъуэ, Хъэбзэ къуажэхэм, Черкесск къалэм псэуплэ щызыщIа, Урысейм и цыыху хъужа, ягүрэ я щхьэрэ адэж щынальэм щызыгъэтылIыжа унагъуэ бжыгъэ: цыыху 20-м зэрынахъэс. Ерыскыи IэфыкIэхэмкIэ гъэнщIа Iэнэм ди лъэпкъэгъухэр кыргъэблэгъаш Хасэм и тхьэмдэм, Советым хэтхэм я дэлэпыкъуныгъэ, щыплэ Хасэ къудамэхэм я щIэгъэкъуэнышхуэ хэлъу. Апхуэдэу, гүфIэгъуэ зэхыхъэм кырихъэлIаш Хъэбзэ къуажэм щыпсэу зэыхылыхэр: Гусокъуэхэр Мэхъушхэрэ я унагъуэхэр, Али-Бэрдикъуэ псэуплэ щызыщIа Бэлыкъуэхэр, илъэс куэд дьдэ хъуауэ Черкесск къалэм щыпсэу Лаш Джэлал сымэ...

Ди лъэпкъэгъухэм ягүр къалэтыну, ахэр зыгъэгүфIэ-зыгъэпIейтей Iуэхугъуэхэм щIэдэлуну пшыхъым къекIуэлIаш республикэм кыщыдэкI «Черкес хэку» газетым и журналистхэр, редактор Аби-докъуэ Люсанэ я пашэу: Туаршы Ирэ, Аспъэныкъуэ Мадинэ, ГүкIэкъул Ирине, хэгъуэгум адыгэбзэмкIэ и телевиденэм и лэжыакIуэ Мамхэгъ Белэ сымэ.

Адыгэ Хасэм и тхьэмдэ Аспъэнхэ Алий фIэхъус гуапэ ярихаш зэлүщIэм кыргъэблэгъахэм икIи псоми ягү кыгъэкIыжаш щыщхъэлым и 1 махуэм адыгэхэм я дежкIэ мыхъэнэшхуэ зэрилэр.

— *Хуабжыу ди гуапэщ дэтхэнэми фи адэж хэку зэрыгъуэтыжар, фыгүфIэу, фыгушхуэу фыкызызэрытхыхэр. Ди лъэпкъым щыщ дэтхэнэ цыыхуми, си фIэщ мэхуэ, хузэфIэкI ещIэ фи щыIэкIэ-псэу*

укIэр нэхъри ефIэкIуэнымкIэ, фызыхуей фыльэIасынымкIэ. Дызэкъуэтщ, дызэ-долэпыкъужри, ди Iуэхухэри, упщIэхэри зэхыдогъэкIыф. Пэжщ, а лъэныкъуэхэмкIэ Адыгэ Хасэм и пщэрылIыр нэхъыбэ-щи, зэдмыгъэтылIэкIыу, IэщIыб дымыщIу кытхуэкIуэжахэм я Iуэхухэр нэлэм щIэдгъэтщ, дытолажъэ, догъэкIуатэ. ФыкызыдекIуэлэжа адэж жьэгум фыщы-тыншыным дэтхэнэри гуихакIэ дыхуш-люкы, — кыыхигъэщаш Аспъэнхэ Алий.

КынэмыщIауэ, Хасэм и тхьэмдэр кытеувылIаш Къэрэшей-Черкесыр псэуплэ зыхуэхъуа ди лъэпкъэгъухэм, зэман зэхуэмдэхэм Шамым кыкIыжа унагъуэ къэс, щхьэихауэ зэрапыгъуэкIым, зы-хуей зэрыхуагъазэм, зэрадэлэпыкъум, цыыху къэс зытегузэвыхъым гульытэ зэрыхуащIым. И гуапэу кыыхигъэщаш

нобэ Къэрэшей-Черкес Республикэм щетIысэхэ ди лъэпкъэгъуу хъуам, ахэр цыыху 35-м зэрынохъэсри, Урысейм и гражданствэ зэралэр, я бынхэр зды-щеджэну IуэхущIапIэхэмкIи кызырэзэ-рагъэпэщыр.

Хасэм и тхьэмдэм гу лыташ гъэ псом и кIыхъагъкIэ ди лъэпкъэгъухэр я нэлэм щIамыгъэкIми, Хэкум къэзыгъэ-зэжам и Махуэм нэхъри нэхъ гульытэ хэхэ абыхэм зэрырагъэгъуэтым. АтIэ, ахэр кызыэхуашэс, я щыIэкIэ-псэукIэм зыщагъэгъуазэ, зытегузавэм щIоупщIэ, ягу ихауэ зэдоуэршэрхэ.

— *Хэкум къэзыгъэзэжауэ nobэ мы зэлүщIэм кыблэгъахэм, къэмыкIуэфа адрей ди къуэш-шыпхъухэм папщIэ саугъэт гуапэ дилэщ. nobэ пшыхъэщхэм Черкесск къалэм и амфитеатрым кон-церт щызытыну, адыгэм кытхэкIа музы-кант цIэрыIуэ Лыбзу Аспъэн Хасэм фызырыщызэхуэтшэсынур кыщищIэм, цыыху къэс билет тыгъэ кыфхуищIаш, — и гуапэу кыщIыгъуаш Аспъэнхэ Алий.*

Къапщтэмэ, Хасэм и Советым хэтхэм: АфIэунэ Исмэхыл, Лыис Розэ, Жэгүэ-тэн Руслан, Абидокъуэ Люсанэ сымэ, адыгэ, абазэ лъэпкъхэм я къуэ щыпкъэ-хэу Жумай Анзоррэ Пшымахуэ Алийрэ, нэгъуэщIхэм хъуэху гуапэхэр хуагъ-эфэщаш пшыхъым кыргъэблэгъа ди лъэпкъэгъухэм.

Жыплэнурамэ, сыхъэт бжыгъэкIэ гуа-пэу зэдоуэршэраш, ягу пэщыху зэпсэ-лъахэщ зэлүщIэр кызызэгъэпэщэхэмрэ кыргъэблэгъахэмрэ, адыгэ журналист-хэр.

А махуэм кIаух дахэ хуэхъуаш Хасэм къекIуэлIауэ хъуар щэнхэбзэ пшыхъым зэрырагъэблэгъар. Шэчыншэу, я нэгү зрагъэушхэ, я махуэщIыр нэхъри хуа-гъэдэхаш.

ЩОХЪУЖЪ Л.

ЩIэныгъэ лъагъуэм тету

Жагъуэ зэрыхуэщи, хамэ къэралхэм кыщыхута ди лъэпкъэгъухэм я адэж Хэку къагъэзэжынымкIэ щхъэусыгъуэ мыщхъэпэ куэдым пэщIэхуэрэ екIуэкIаш. Абыхэм яхэтщ зауэ лыгъейм кырихужъуэ, зи уни, зи жьэгүи гүзэвэгъуэм езыгъэбгынахэр, дуней къэхъукъащIэ зэхуэмдэхэм пэщIэхуахэр.

Ауэ мы тхыгъэм деж зи гугъу фхуэ-тIыну Лаш Джэлал Хэкужыым кызыэ-ригъэзэжар щIэныгъэ лъагъуэкIэрэщ. 1990 гъэхэм Търкум кыкIыурэ, лъахэ-рысхэм дин Iуэхур ябгъэдэлъхъэным, хъэрыпыбзэр ягъэджыным ехъэлIауэ лIыкIуэхэр къакиуэу щыташ. Абыхэм яхэтү 1994 гъэм ди хэгъуэгум къеблэ-гъаш Джэлал.

Адыгэ щIалэр фIуэу щыгъуазэщ и лIакъуэм и къекъаплэм, адыгэ лъэпкъым и тхыдэм. 1890 гъэхэм Кавказ зауэ нэужыым Адыгейм кылIапхъуыкIахэм яхэтэ и дадэм жиIэжу щыта хыбархэр фIуэу ецIыхуж. АтIэ апщыгъуэм зы къуажэм, къалэм кыдэкIахэр, зы лIа-къуэм къахэкIахэр Търкум дежи щы-зэрыгъуэтыжхэт. Апхуэдэуи Лашхэ (тыркубзэкIэ Кызылкайа) я Iыхылыхэм зы защIыжри, лъабжъэ щагъэтылIаш Търку щынальэм.

Лашхэ я унагъуэм зэкъуэшиблрэ зы шыпхъурэ кыхъухъаш. А псоми ящыцу Хэкум къэзыгъэзэжыну лъэкIыныгъэ зыгъуэтар Джэлал закъуэщ. Абы кы-

щигъэзэжам сыт щхъэусыгъуэ хуэмы-хъуами, nobэ Джэлал и Хэкужыым щопсэу, икIи хузэфIэкIаш, зэмыплэ-кIыжу гъащIэщIэ мыбдеж щихуэну, унагъуэ щыщIэнэ.

Търкум щыпсэуа, дин щIэныгъэ хуабжы зыбгъэдэл щIалэщIэм Хэкужыым щыпсэу и лъэпкъэгъухэри кыхуэныкъуа-пэу кыщIэкIаш. Илъэс бжыгъэкIэ диным, хъэрыпыбзэм хуригъэджаш Хъэбзэ, Инжыдж-КыкIун, Ботэщей къуажэхэм дэс сабийхэр.

Иужыым, 1996 гъэм Черкесск къалэм дэт Ислъам институтыр кызыэлIахыным иужь щыхъами, абы лъабжъэ хуэзыгъэ-тылIахэм яхэтэщ Джэлал. Пенсэм тIысыжыхуи и гуащIэр зрипхар щIалэ-гъуалэм дин щIэныгъэр ябгъэдэлъхъэн-раш.

Апхуэдэурэ илъэсхэри блэлъэташ. nobэ Джэлал кызыэллэкIыжу и гъащIэ лъагъуэм щриплэжкIэ, желэ зыми зэры-хушIемыгъуэжыр. АтIэ, жылагъуэм тын-шу яхэзэгъауэ псэу Джэлал лъэпкъым хуипIаш бын хъарзынэхэр. Хъэбзэ къуа-

жэм щыщ, щхъэгъусэ кыхуэхъуа Хъупсы-рокъуэ Хъэлимэтрэ езымрэ хьыджэбзрэ щIалэрэ зэдагъуэташ.

НафIэгүфIэу Джэлал къатопсэлыхы абыхэм: и пщашэ Эминэ Търкум ищхэ еджаплэр — институтыр кыщиухаш, абдеж шолажъэ, бзэ бжыгъэм иропсалъэ, и щIалэ Сердар мы гъэм еджаплэр кыи-хаш.

Гуапэ зэрыхуэщи, Джэлал и щIалэр адыгэ гъуазджэм пыщIауэ зэрыцIыкIурэ къогъуэгүрыкIуэ. НыбжыщIэр шыкIэ-пшынэмрэ Iэпэпшынэмрэ хуэлэзэщ. Ди лъэпкъым кыхэкIа IэпщIэпIащIэхэу Ашыбокъуэхэ Азэмэтрэ Iэсйтрэ кызыэ-рагъэпэща «Вагъуэбэ» Iэмэпсымэ ан-самблым хэтщ. Апхуэдэ къабзэуи, Къумыкъу Азэмэт зи нэлэ щIэт «Салам» ансамблым кыщофэ. Джэлал, шэч хэ-мылIуэ, ирогушхуэ и щIалэм и ехъулэ-ныгъэхэм, адыгэпсэу, адыгэ щэнхэбзэм пыщIауэ кызырэдыкIуэтейм ирогуфIэ.

«АтIэ, Джэлал, мыр си Хэкущи, мыб-деж сыщыпсэунщ жыплэу уи гүр щыб-гъэтылIыр сыт щыгъуэ?» — жэуэ

дыщепщIэкIэ: «Зы гушыIэ гүэр щыIэщ: «Дэнэ уыщIэ жралати, иджыри къэсша-къым жиIаш». Абы нэхъей, унагъуэ щысщIаращ Хэкум сыкызызэринэнур, мыр си жьэгү адэкIэ зэрыхъунур щызгъэнэ-Iуар», — кыджелэ ди псэлъэгъум.

АСПЪЭНЫКЪУЭ Мадинэ.

Югъэ пытэ атыгъ

Дзэ къулыкъум гъатхэм ащэгъэхэмрэ Донской къэралыгъо технологическэ университетым икурсантхэмрэ блэкыгъэ тхъаумафэм Мыекьюапэ и Гупчэ мемориал дэжъ Урысыем зэрэфэшъыпкъэшт-хэмкӀэ дзэкӀоллӀ 150-м ехъумэ югъэ пытэ щатыгъ.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэ игуадзэу, Урысыем и Лыхъужъэу Цэй Эдуард, УӀэшыгъэ КӀуачӀэхэм яветеранэу, генерал-майорэу Александр Дорофеевым, Адыгеим идин, иобщественнэ организациехэм яллыкӀохэм дзэкӀоллӀ ныбжьыкӀэхэм шӀуфэс къарахыгъ.

Адыгеим и Лыхъужъэу КъумпӀыл Мурат ыцӀэкӀэ Мыекьюапэ имэрэу Геннадий Митрофановым дзэкӀоллӀхэм зафигъэзагъ. Урысыем идзэ къулыкъу щызыхынау изыхъухъэгъэ кӀалэхэмкӀэ присягэм мэхъанэшхо зэри-лэр ащ хигъэунэфыкӀыгъ.

— Хэгъэгум ипатриотхэр зы-плугъэ ны-тыхэм лъэшэу са-фэраз. ТикӀалэхэм ятэжъхэр, ятэхэр, ашыхэр щысэтехыплӀэу зэрӀэштхэм, Хэгъэгум иухъу-мэкӀо шыпкъэ зэрэхъуштхэм сицыхъэ тель. Дзэм ащэгъа-кӀэхэм ящыӀаныгъэ кыхъэхъу-

хъэгъэ мыш фэдэ хъугъэ-шӀэгъэ-шхомкӀэ сафэгъушӀо! УшэтыплӀэ пстэури зыпшыгъуныу, псауны-гъэ пытэрэ ныбджэгъу цыхъэ-шӀэгъухэмрэ шъуӀӀанэу сышъу-фэляло, — **кыӀуагъ Геннадий Митрофановым.**

Генералхэр, офицерхэр, хэ-бзэ къулыкъухэм яллыкӀохэр дзэкӀоллӀ ныбжьыкӀэхэм афэгъу-шӀуагъэх, Урысыем и Лыхъужъэу Цэй Эдуард Хэгъэгум иухъумэкӀо ныбжьыкӀэхэм за-фигъаззэ кыӀуагъ лыхъужъ-ныгъэ зезыхъэгъэ ятэжъ плӀа-шъэхэр щысэтехыплӀэу яӀэнхъу.

— ШъуищыӀаныгъэ изичэзыу лъэоянэу мы хъугъэ-шӀагъэр зэрэхъуштым, пшъэдэкӀыжъэу шъухъырэм кыӀзэрэхъуагъэр зэрэхъэшъушыкӀыштым, Хэгъэгум ыпашъхъэ пшъэрылпы-шхоу шышъуӀлэр зэрифэшъуа-шэм тетэу зэрэжъугъэцӀэкӀэ-штым сицыхъэ тель, — **кыӀуагъ Цэй Эдуард.**

УӀэшыгъэ КӀуачӀэхэм явете-ранэу, генерал-майорэу **Алек-сандр Дорофееври** дзэ къулы-кыӀушӀэхэм **къафэгъушӀуагъ.**

— Мы мафэр егъэшӀэрэу шъугу къинэжъышт, — кыӀуагъ ащ. — Шъуиныбджэгъухэм, шъуанэ-шъуятэхэм, офицерхэм апашъхъэ шъуи Хэгъэгум шъу-зэрэфэшъыпкъэштхэмкӀэ югъэ пытэ щышъутыгъ. Мы мемори-алым зыцӀэ тетхэгъэхэм, тигъ-гъэгум исуверенитет хэушъха-фыкӀыгъэ дзэ операцием кы-щызыухъумэхэрэм афэдэу лыгъэ кыӀзыхъужъугъафэ тшӀо-игъу. Дзэм епхыгъэ шӀэныгъэхэр шъулэ кыӀжъугъахъэх, Хэгъэгум иухъумэкӀо цыхъэшӀэгъухэм ялоф лыжъугъэкӀуат.

Митинг ужым юфтхъабзэм хэлэжъагъэхэм Гупчэ мемори-алым кӀэгъэгъэ блэрхэр кӀэ-лпыралъхъагъэх.

Александра БАЛАБАСЬ.
Сурэтхэр авторым иех.

ӀэпыӀэгъу афэхъух

Мобилизацием хэфагъэхэм ыкӀи ахэм яунагъохэм ӀэпыӀэгъу тедзэ аӀэкӀэгъэхъэгъэ-ным фэшӀ шӀольыр, муниципальнэ мэхъанэ зилэ хэбзэгъуцугъэ ыкӀи нэмыкӀ шӀэпхъэ пра-вовой акт 90-м ехъу республикэм щаштагъ.

Адыгеим юфшӀэнымкӀэ ыкӀи социальнэ хэушъхъагъэмкӀэ ими-нистрэу Мырзэ Джанбэч кыӀ-зэриӀуагъэмкӀэ, хэушъхъафыкӀы-гъэ дзэ операцием хэлажъэхэрэм зэкӀэми шӀольыр тыныр араты, 2023-рэ илъэсым имэ-кыуогъу щегъэжъагъэу ар сомэ мин 200-м нагъэсыгъ. Джащ фэдэу улагъэ зытель дзэкъулы-кыӀушӀэхэм зэтыгъоу сомэ мил-лион, хэушъхъафыкӀыгъэ дзэ операцием хэлажъэхэрэм яса-бийхэм сомэ мин 20 афатӀупшы. Мы тыныр унэгъо 1487-мэ, ахэм сабый 2481-рэ арыс, кыӀзфа-гъэфедэгъ. Джащ фэдэу загъэ-псэфыным ыкӀи япсауныгъэ агъэпытэным фытегъэпсыхъэгъэ фэгъэкӀотэнхэри мыхэм ялэх. ХэушъхъафыкӀыгъэ дзэ опера-цием хэлажъэхэрэм якӀэлэцӀы-кӀухъу еджаплэхэм ащеджэхэрэр ыпкӀэ хэмылӀэу ащэгъашхэх, колледжхэм ачӀэхсэм шхыныгъэ стырхэр аӀэкӀагъахъэх, ащ нэ-мыкӀу кӀэлэцӀыкӀу ыгъыплӀэм кӀохэрэм ялыгъын тедфэрэ ахъ-щэр унагъом ӀахырӀэп.

ПсэупӀэхэм гъэстыныпхъэ шхъуантӀэр ящӀэлӀэгъэным фы-тегъэпсыхъэгъэ сомэ мини 100

хъурэ зэтыгъо тыныр хэушъха-фыкӀыгъэ дзэ операцием хэла-жъэхэрэм яунэгъо 79-мэ кыӀз-фагъэфедэгъ. Мырзэ Джанбэч кыӀзэриӀуагъэмкӀэ, мы купым хахъэхэрэм ыпкӀэ хэмылӀэу юридическэ ӀэпыӀэгъу арагъэ-гъоты, джащ фэдэу социальнэ фӀо-фашӀэхэр афагъэцакӀэх, транспорт хэбзӀахыым итынкӀэ фэгъэкӀотэныгъэу ялэхэр агура-гъало.

ХэушъхъафыкӀыгъэ дзэ опера-цием кыгъээнэфэрэ пшъэрылп-хэр гъэцӀэкӀэгъэнхэм фэшӀ рес-публикэ бюджетым кыхъэгъэ-кыгъэ сомэ миллиони 143-рэ Адыгеим шагъэфедэгъ. «Единэ Россием» ишӀольыр къутамэ и Секретарэу КъумпӀыл Мурат иунашъокӀэ сомэ миллион 23-рэ зытефэгъэ пкыгъо зэфэшъ-хъафхэр партием игъэцӀэкӀо комитет кыщэфыгъэх ыкӀи дзэ частъхэм аӀэкӀигъэхъагъэх. Джащ фэдэу «Хэгъэгум иухъу-макӀохэр» зыфилорэ фондым ыльӀэныкӀо кӀи дзэкъулыкӀушӀэ-хэм ӀэпыӀэгъу зерафэхъухэрэр кыщӀауагъ АР-м и Къэралы-гъо Совет — Хасэм ипресс-къулыкъу.

ШышъхьэӀур зыфэдэштыр

Бэдзэогъу мазэр фабэу ыкӀи гъушъэу ыкӀыгъ. Кыхъэкыгъэх макӀэу кыӀзешхыгъэ мафэхэр. ГурытымкӀэ фабэу щыӀагъэр шапхъэхэм ашӀокӀыгъэп. Ощхъу къешхыгъэр процент 40 — 50-м нэсэу шапхъэхэм анахъ мэ-кӀагъ. Бэдзэогъум ияцэнэрэ мэфипшӀ фабэр градус 38,7-м нэсыштыгъ.

Гъэмафэм иаужырэ мазэу шышъхьэӀур кыхъагъ. Мы мазэм фабэр нахъ зӀэкӀакоу ригъэ-жъэшт, бжыхъэм ифэмэ-бжы-мэхэр кыттехъащтых. ШышъхьэӀу мазэр фӀэб дэдэу зыцагъэунэ-фыгъэр 1961-рэ илъэсыр ары, фабэр градус 41,3-м нэсэу щыӀагъ. Илъэс 60-кӀэ узӀэкӀӀэ-бэжъмэ, 1970-рэ илъэсыр анахъ щыӀагъэу агъэунэфыгъ, фабэу градуси 6 нахъ щыӀагъэп.

ШышъхьэӀум фабэу щыӀэштыр ыкӀи ошхъу къешхыштыр шапхъэ-хэм ашӀокӀыштыт.

Апэрэ мэфипшӀыр фӀэбэшт ыкӀи гъушъэу щытышт. ЧӀэщым фабэр градус 15 — 20, мафэм градус 27 — 32-рэ щыӀэшт, кыхъэкыштых фабэр градус 35 — 37-м зыщынэсыштыт.

ЯтӀонэрэ ыкӀи яцэрэ мэ-фипшӀыр нахъ чыӀӀэтагъэу щытышт, пчыкӀэ хэлъэу ошх къешхышт, чыплӀэхэм лъэшэу къащешхышт. ЧӀэщым фабэр

Сурэтхэр:
Хъ. Хъурмэм ий.

градус 13 — 18-м, мафэм гра-дус 28 — 33-м аӀӀэхъащт, гра-дус 20 — 25-м нэсэу фабэр кыӀыхъу кыхъэкыштыт.

Мэфэ фӀэбэшхохэм ошх кы-земышхыкӀэ, машӀор кӀэхъуным ищынагъо щыӀэшт. Псыхъохэм адэт псыр шапхъэу щыӀэхэм ашӀокӀыштыт. Ау ошхыр лъэшэу кыӀзешхырэм, псыхъохэм адэт псыр кыӀдэкӀоен ыльӀэкыштыт. Мэкъумэщ культурэхэм якъэгъэ-кынкӀэ ом изытет гумэкӀыгъо кыӀзидыхыштыт.

КӀАРЭ Фатим.

Ти Хэку тыкъящыхъугъ!

Цурмыт Саусыр

Хъасани Марьям

Гоген Нэрыс

Утыжъ Гунэрэ Берисрэ

Къанкәул Мәфә

Кобл Дәнәф

Жьуажъ Темыррэ
Тембогрэ

Цакай Мухъамәд

Цәй Ибрахьым

Цурмыт Сантемьыр

Хъасани
Джәнәт

Утыжъ Беркук

Дәнә
Алкъәсрә
Айтәчрә

Мәшрәшү Анзаур

Мухъамәд Альберт

Гоген Гунәо

Мэфэхьаблэ икІэлэщІыкІухэр чэфыгъэх

Адыгеим къэзыгъэзэжыгъэ тилъэпкъэгъу-хэр зыщыпсэхэрэ къуаджэу Мэфэхьаблэ шышхъэлым иапэрэ мафэ ехулІу кІэлэ-щІыкІухэм апае спортивнэ зэнэкьокъухэр щызэхашцэгъагъэх.

Іофтхьабзэм кІэщакІо фэхьугъэх къэзыгъэзэжыгъэхэрэ щыІэныгъэм хэгъэгъозэжыгъэхэмкІэ Гупчэу Адыгеим щызэхашцэгъэр, АР-м лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэрал-хэм ащыпсэхэрэ тилъэпкъэгъухэм адырлэ зэлхыны-гъэхэмкІэ ыкІи къэбар жьугъэм иамалхэмкІэ и Коми-тет, АР-м физкультурэмкІэ ыкІи спортымкІэ и Комитет.

Хэкум къэзыгъэзэжыгъэхэрэ я Мафэ Адыгеим зы-щыхагъэунафыкІырэр мыгъэ илъэс 25-рэ мэхьу. 1998-рэ илъэсым къыщегъэжыгъэу шышхъэлым иапэрэ мафэ ащ фэдэу хагъэунафыкІы. Косовэ кыкІыжыгъэ адыгэхэр яхэкужъ къызэрагъэзэжыгъэм ифэшъуашэу ар агъэнэфэгъагъ. Ахэм афашыгъэ чылэу Мэфэхьаблэ къэралыгъо зэфэшхьафхэм ащыпсэхэрэ адыгэхэр

дэсых. Тыркуем, Шам, Иорданием, Израиль, Европэм икъэралыгъохэм къарыкІыжыгъэу зэкІэмкІи нэбгырэ 2000-м ехъу Адыгеим нелэрэ мафэм щэпсэху.

МэфэкІым ипэгъокІэу зыхэку къэзыгъэзэжыгъэхэм ясабийхэм апае Іофтхьабзэ зэфэшхьафхэр афызэхашцэу хабзэ хьугъэ. «Гушлогъо джэгунхэр» ахэм зэу ащыщ, кІэлэщІыкІу нэбгырэ 25-рэ фэдиз зэнэкьокъухэм ахэлэжыагъ. Чэфым зэрихьэхэу сабийхэр къызэпэчъа-гъэх, спорт къулайныгъэу ахэлъыр къагъэлъэгъуагъ, текІоныгъэ къыдзыхыгъэхэм шлухьафтынхэр аратыгъэх.

Мэфэхьаблэ иадминистрации ипашцэу Хьасани Мыхьамэт къызэриІуагъэмкІэ, нелэ чылэм унэгъо 83-рэ щэпсэху, зэкІэмкІи нэбгырэ 300 мэхьу, сабыеу ахэтыр нэбгырэ 70-рэ.

«Илъэс 25-рэ хьугъэ Хэкум къызыдгъэзэжыгъэр, ар тэ тимызакъоу, адыгэу дунаим щыпсэхэрэмкІи мэхьанэшхо зилэ тарихъ хьугъэ-шлагъэу щыт. Джы тыхэку тисэху лъэпкъым итарихъ тисабийхэм ятэгъашлэ. Хэкужым илаллІ фабэ зэхэтэшлэ», — къыІуагъ Хьасани Мыхьамэт.

А. БАЛАБАСЬ.

А. Балабась.

МэфэкІым ипэгъокІэу

А. Балабась.

Адыгеим къэзыгъэзэжыгъэ тилъэпкъэгъу-хэр зыщыпсэхэрэ къуаджэу Мэфэхьаблэ спорт зэнэкьокъухэр щызэхашцэгъагъэх. Сирием, Тыркуем, Югославием ыкІи Иор-данием къарыкІыжыгъэ тилъэпкъэгъухэм якомандэхэм футболымкІэ ІэнІэсэныгъэу яІэр къагъэлъэгъуагъ.

МэфэкІ ешлэгъухэр къызэІуихыгъэ къэзыгъэзэжы-гъэхэр щыІэныгъэм хэгъэгъозэжыгъэхэмкІэ Гупчэм ипашцэу ГьукІэлІ Асхьад. Ащ шлуфэс гущыІэхэмкІэ къызэхэхьагъэхэм зафигъэзагъ: «Мыгъэ илъэс 25-рэ хьугъэ хэку къэзэжыгъэныр зызэшлотхырэр. Зэнэ-къокъум щытекІорэм емыллытыгъэу, зэкъошныгъэ-блэ-гъэныгъэр ыгъэпытэнэу тыщэгъуы».

Мэфэхьаблэ ипашцэу Хьасани Мыхьамэт игуапэу хигъэунафыкІыгъ: «Чылэм мэфэкІэу дэтым егъэгъушху,

осэ ин фашы. ЯщыІакІэ нахьышлэ зэрэхьуштым, лъы-тэныгъэ азыфагу илъэу зэрэщызэдэпсэхушхэм, гъэхьа-гъэхэр ашыхэхэу мамырэху зэрэлэжъэштхэм пылтых».

Тыркуем кыкІыжыгъэ командэм ипашцэу Дачъэ Джэалал къызэриІотагъэмкІэ, илъэс пчъагъэ хьугъэу футбол купыр зэхашцэгъу мэджэгъу. ІофшІэн сэнэхьат зэфэшхьафэу яІэм емыллытыгъэу, футболым зэрипхы-гъэх. Мыгъэ нахъ дэгъоу ащ зыфагъэхьазырыгъ, те-кІоныгъэм щыгугъэху зэнэкьокъум къекІоллагъэх.

Сирием кыкІыжыгъэхэмкІэ командэм ипашцэу Хьа-сан Муамыр мыщ фэдэ зэхэхьэм зэкъошныгъэм зэрэ-фищэхэрэм игугъу къышлыгъ. Нахьыжхьэм ныбжыкІэмэ арагъэлъэгъурэ гъогум зэрэрыкІощтхэм ицыхъэ тель.

Спорт ІэнІэсэныгъэу ахэлъыр купмэ къагъэлъэ-гъуагъ. Косово кыкІыжыгъэ тилъэпкъэгъухэм а 1-рэ чыІпІэр, Тыркуем — я 2-рэ чыІпІэр, Иорданием — я 3-рэ чыІпІэр къырахыгъ, шлухьафтынхэр аратыгъэх.

ЛЪЭПШЫКЪО Фатим.

Футбол

«Зэкъошныгъэм» итекІоныгъ

ФутболымкІэ Урысыем ипервенствэ ия 2-рэ лигэ хэлэжъэрэ Мыекъопэ «Зэ-къошныгъэм» мы мафэхэм зІукІэгъоу илагъэм текІоны-гъэр къыщыдихыгъ.

Мы илъэсым зэнэкьокъум апэрэу хэлэжъэрэ Ялтэ икомандэу «Рубин» къышлуихыгъ.

«Зэкъошныгъ» (Мыекъуапэ) — «Рубин» (Ялта) — 2:1 (1:1).

Станицэу Павловскэм ыпекІэ щы-рилэгъэ зІукІэгъур зышлуахьым ыуж «Зэкъошныгъэм» зэфэхьысыжъ тэ-рэхэр ышлыгъэх. Тифутболистхэм текІоныгъэр къыдахы зэрашІоигъор дэгъоу къэлагъоштыгъ. Ешлэгъум еплъыгъэхэр зэщыгъэхэп, судьям ешІакІохэм карточкэ гъожы 10 къа-ригъэлъэгъу, нэбгыри 2 ешІапІэм ригъэкІыгъэх. Я 90-рэ такыкыым карточкэ плъыжъ къырагъэлъэгъу Хьасанэкъо Амир, ар я 83-рэ такы-кыым ешІапІэм кыхьэгъэ къодыгъ. Я 93-рэ такыкыым ятІонэрэ карточ-кэ гъожыр къылэжыгъ ыкІи ешІа-

плэм къырагъэкІыгъ «Рубин» щешІэрэ Георгий Санаковыр.

Я 23-рэ такыкыым «Зэкъошны-гъэм» икапитанэу Делэкъо Аскэр Іэгъуор къэлапчъэм дидзагъ. Апэрэ таймыр аухынкІэ тІекІу къэнагъэу хьакІэхэм пчъагъэр зэфэдиз ашыгъ — 1:1. Тикомандэ текІоныгъэр къы-фэзыхыгъэ Іэгъуор я 61-рэ такы-кыым Даниил Антоненкэм дидзагъ. Мыщ дэжъым дэгъу дэдэу ешІапІэм зыкыщыгъэлъэгъуагъ Алихан Малкан-дуевым.

Я 3-рэ турым изэфэхьысыжъхэр: «Биолог-Новокубанск» (п. Про-гресс) — «Динамо (Ставрополь)» — 1:0, «Кубань Холдинг» (ст. Пав-ловскэр) — «СКА» (Ростов-на-Дону) 1:3, «Зэкъошныгъ» (Мыекъуапэ) — «Рубин» (Ялта) — 2:1

Зэнэкьокъум апэрэ чыІпІэр щы-зылыгъыр «Севастополь», ащ къыкІэ-лъэкІох «СКА», «Рубин», «Биолог-Но-вокубанск», «Кубань-Холдинг», «Зэ-къошныгъ», «Динамо» (Ставрополь).

КыкІэлъыкІощт ешлэгъур «Зэкъош-ныгъэм» Ростов-на-Дону щырилэшт, чыІпІэ командэу «СКА-м» ІукІэшт.

Дзюдо

ГъэхьэгъэшІухэр ашыгъэх

Гъэмэфэ сурдлимпийскэ джэ-гунхэу «Тэ тызэгъус. Спорт» зы-фиІорэм Адыгеим идзюдоист-хэр хэлэжыагъэх ыкІи гъэхьэгъэ-шІухэр ашыгъэх алъэкІыгъ.

Къэралыгъо 27-мэ къарыкІыгъэ спорт-сменхэр Башкортостан икхэлэ шхьалэ щызэІулагъэх. Іофтхьабзэм Урысыер ыкІи Адыгеир къыщызгъэлъэгъуагъэхэр олимпийскэ резервым испорт еджаІлэу Кобл Якубэ ыцІэ зыхьырым иІыкІохэу Беданэкъо Зауррэ Инна Кибиткинамер. Урысыем изаслуженнэ тренерэу Беда-нэкъо Байзэт ыгъасэхэрэм медаль тІу-рытІу къахыгъ.

Унэе зэнэкьокъухэм Беданэкъо Заур ятІонэрэ чыІпІэр къащыдихыгъ, финалым къыщытекІуагъ Дагыстан кыкІыгъэ Аб-дулгасан Курбановыр. Ащ ыуж Урысыем ихашыпыкІыгъэ командэ хэтэу дышъэ медаль къыхыгъ. Инна Кибиткинар гъо-гъуитІо ятІонэрэ хьугъэ.

ГъэхьэгъэшІу зышлыгъэ тиспортсмен-хэм ыкІи ахэм ятренерхэм къафэгъу-шІуагъ Адыгеим и Лышхъэу Къумпыл Мурат.

Редактор шхьаІэхэр:

ТЭУ Замир
ЖЫЛАСЭ Заурбэч
АБЫДЭКЪО
Люсанэ

Зэхэзыщыагъэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ
ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм
ащыпсэхэрэ тилъэпкъэгъухэм
адырлэ зэлхыныгъэхэмкІэ ыкІи
къэбар жьугъэм иамалхэмкІэ и
Комитет
Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Зыщаушыхьатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын Іоф-хэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІэ ыкІи
зэІыІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министер-ствэ и Темыр-Кавказ чыІпІэ гъэІо-рышІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр:

ОАО-у «Полиграф-ЮГ»,
385000,
к. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр, 268

Редакционер зыдэщыІэр:

385000, к. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79, редактор
шхьаІэм игуадзэ —
52-49-44, пшгъэдэкІыжъ зыхьырэ
секретарыр — 52-16-77.
E-mail: adyvoice@mail.ru

Пчъагъэр

4150
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1259